

INSTITUTUL PENTRU DEZVOLTARE ȘI INIȚIATIVE SOCIALE (IDIS) „VIITORUL”

30
de ani

de inițiative
democratice
și idei de succes

30 de ani

www.viitorul.org

de inițiative
democratice
și idei de succes

Chișinău, 2023

Moment de reflecție aniversară și bilanț

Liubomir CHIRIAC,

Doctor Habilitat, Profesor universitar
Director Executiv IDIS „Viitorul”

Ajungând la aniversarea de 30 de ani este momentul să reflectăm asupra parcursului nostru și să ne bucurăm de cele realizate. Instituția noastră a fost constituită inițial cu statut de Fundație, și avea drept obiectiv consolidarea societății civile, democratizarea și europenizarea societății noastre, dezvoltarea spiritului de responsabilitate atât în rândul autorităților cât și a cetățenilor.

IDIS „Viitorul” chiar din start și-a propus să vină cu analize și cercetări obiective, proiecte inovatoare și prescripții de bune practici internaționale axate pe dimensiuni sociale, economice și administrative, pentru a contribui la modernizarea și occidentalizarea societății moldovenești. Am dori să credem că pe parcursul celor trei decenii IDIS „Viitorul” a avut o contribuție clară la realizarea priorităților naționale iar la momentele de cotitură a țării noastre experții instituției noastre și-au utilizat cunoștințele și expertiza activând în Guvern și Parlament.

În cei 30 de ani de activitate prin laboratoarele de creație IDIS „Viitorul” s-au perindat mai multe generații de cercetători talentați care au făcut față cu brio provocărilor majore din societate. Zeci de tineri acumulând cunoștințe și dezvoltând capacitatea de analiză s-au implicat eficient în procesul de cercetare a fenomenelor socio-politico-economice din țară. În contextul dat menționăm cu mândrie rezultatele frumoase înregistrate de experții IDIS „Viitorul” în elaborarea studiilor și

analizelor, evidențiind în mod special nivelul remarcabil al unui număr important de lucrări. Numai din anul 2010 până în prezent experții IDIS „Viitorul” în colaborare cu alți colegi din țară și de peste hotare au produs mai bine de 500 de titluri de studii, analize, manuale, sinteze, ghiduri pe diverse domenii: politică externă, economie, administrație publică, dezvoltare regională și locală, dezvoltarea businessului, finanțe locale, integrare europeană, conflictul transnistrean, eficiență energetică, educație, etc.

În felul acesta ideile inovatoare generate, opțiunile politice sugerate, abordările noi propuse, politicile publice recomandate au influențat pozitiv agendele și comportamentul politicienilor, inclusiv în multe cazuri și procesul de luare a deciziilor atât la nivel regional cât și național. IDIS „Viitorul” are un rol educațional nu numai la nivelul elitelor dar și a cetățenilor, publicului larg. Menționez în acest sens doar câteva din inițiativele eficiente cu rezonanță la nivel național:

➤ **Instruire lingvistică pentru alolingvii din Republica Moldova.** La inițiativa IDIS „Viitorul”, în 2005, a fost creată Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM), răspunzând necesităților de instruire lingvistică ale adulților alolingvi și ale cetățenilor străini din Republica Moldova. Peste 500 de funcționari publici din localitățile cu o populație multietnică au beneficiat de cursurile de instruire ale ANTEM.

- **Consolidarea autonomiei locale.** Tot la inițiativa IDIS „Viitorul”, în 2010, a fost creat Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), a cărui misiune este promovarea unei administrații publice locale democratică, descentralizată, transparentă și eficientă, capabilă să contribuie efectiv la dezvoltarea comunităților locale și asigurarea membrilor săi cu servicii publice de calitate.
- **Agenda Națională de Business.** IDIS „Viitorul” a pledat în permanență pentru dezvoltarea mediului de afacere, economia de piață și libera concurență – factori esențiali în dezvoltarea economiei naționale. Pentru a promova interesele mediului de afacere și cultiva noi abordări privind interacțiunea dintre mediul de afacere și autoritățile publice, acum 15 ani în urmă a fost constituită platforma națională de dialog – **Agenda Națională de Business**, care întrunește circa 40 de asociații de business din țară, ceea ce reprezintă peste 90% din economia națională.
- **Programul Bunelor Practici.** Programul Bunelor Practici lansat în anul 2005 și implementat de IDIS „Viitorul” are scopul de a identifica și disemina cele mai frumoase practici și inițiative la nivel local care vin din partea autorităților locale și care ulterior ar putea fi preluate de alte comunități din țară. În perioada 2005–2022, peste 500 de comunități din Republica Moldova și-au împărtășit bunele practici, care au fost publicate în zece antologii, iar practicile de succes au devenit subiectul a nouă filme documentare.
- **Cooperarea transfrontalieră.** Pentru a dinamiza cooperarea transfrontalieră între comunitățile limitrofe și a spori dezvoltarea economiei regionale IDIS „Viitorul”, începând cu anul 2017, a inițiat proiecte transfrontalieră privind dezvoltarea turismului verde. Proiectele respective au un impact benefic asupra dezvoltării mediului de afacere din regiunile transfrontaliere Soroca-Iampil și Cahul-Reni-Galați.
- **Achiziții publice.** Din anul 2016, IDIS „Viitorul” și-a concentrat eforturile asupra perfecționării

mecanismelor de achiziții publice prin digitalizare, transparență și acces deschis, acordând o atenție specială procesului de monitorizare a integrității și transparenței achizițiilor din banii publici. Adicional IDIS „Viitorul” contribuie la îmbunătățirea și extinderea capacităților de monitorizare de către societatea civilă și media.

Așadar, cum spunea Margaret Mead, unul din cei mari antropologi ai lumii: „Niciodată să nu te în-
doiești că un grup mic de oameni, inteligenți și devotați, pot schimba lumea. Într-adevăr, este singurul lucru care a schimbat lumea până acum”. IDIS „Viitorul” crede că lumea poate fi schimbată spre bine. Și asta încercăm să facem pe parcursul a 30 de ani.

Echipa IDIS „Viitorul” alături de alte organizații din societatea civilă printre primii au condamnat în termenii cei mai fermi agresiunea rusă în Ucraina. IDIS „Viitorul” a continuat și continuă în această perioadă incertă să conlucreze cu OSC-urile din Ucraina, cetățeni simpli, oameni de afaceri, autorități locale pe diferite dimensiuni, întru soluționarea unor probleme concrete. Noi suntem siguri de victoria Ucrainei în acest război și nu punem la îndoiala faptul că această victorie va genera schimbări pozitive în lume.

Viața este ca mersul pe bicicletă. Pentru a-ți menține echilibrul trebuie să continui să mergi înainte. Asta și facem. Cineva spunea că cei mai frumoși ani sunt anii care vor veni. În acest context sperăm foarte mult că următorii 30 de ani vor fi pentru echipa IDIS „Viitorul” și mai plini și mai frumoși.

Un lucru rămâne incontestabil, Echipa IDIS „Viitorul” își va depune toate eforturile pentru a contribui la intensificarea parcursului european a Republicii Moldova, susținerea procesului de democratizare a țării care în ultima instanță vor contribui la creșterea bunăstării cetățenilor noștri.

Felicit Echipa IDIS „Viitorul” pentru profesionalism și probitate. La Mulți Ani IDIS „Viitorul”.

Liubomir CHIRIAC,
Director executiv,
IDIS „Viitorul”

Sunt mândru că mă număr printre întemeietorii acestui think tank

Igor MUNTEANU,
Doctor, conferențiar universitar
Fondator

Sunt mândru că mă număr printre întemeietorii acestui think tank, IDIS Viitorul, care a oferit în acești 30 de ani de funcționare un instrument de excelență, politici publice și educație pentru democrație.

Cu 30 de ani în urmă, am avut inspirația de a lansa Fundația Viitorul, care avea privilegiul de a se număra pe atunci drept primul think tank din Republica Moldova. I-am avut alături pe DI Eugen Carpov, diplomat, Vlad Spânu, diplomat și antreprenor, Dr Igor Boțan, astăzi Președintele Asociației ADEPT, DI Oleg Ungureanu, diplomat, Tatiana Pârnu și multe alte personalități notorii care-au decis să sprijine inițiativa noastră ca semn al solidarității cu societatea civilă. Încă de pe atunci am urmărit ca această organizație neguvernamentală să-și pună ambiția de a educa elite de calitate promovând idealul libertăților individuale, buna guvernare și virtuțile democrației de tip european. Sensul autentic pe care doream să-l atribuim acelei fundații era de a construi un „viitor mai bun” din mai multe posibile, un catalist pentru idei noi și acțiune, ceea ce s-ar exprima în limba engleză prin conceptul de „think tank”.

Mobilizarea de expertiză și idei pentru a influența procesul de luare a deciziilor avea un sens pentru

ca ideile să poată ajuta la rezolvarea numeroaselor probleme legate de sărăcie extremă, inegalități sistemice, diferențe extreme între mediul urban și cel rural, difuzarea de boli infecțioase, conflicte armate, înghețate în interesul unor jucători externi, acțiuni de terorism internațional și crimă organizată, reprezenta *prima ratione* (raison d'être). Știam că trebuie să avem capacități sporite pentru a captura atenția publicului, deopotrivă cu imagina politică a decidenților în exercițiu, generând dezbateri publice, oferind soluții practice și creative pentru a contura alternativele unei agende publice rezonabile.

De cele mai multe ori, ideile IDIS-ului au găsit teren fertil pe domeniul descentralizării și autonomiei locale. IDIS a fost singurul think tank care a oferit asistență Comisiei Administrației Publice în 1999 la momentul trecerii la județe în Republica Moldova și susținerii dezvoltării regionale. După 2003, IDIS a fost singurul avocat autentic al asociațiilor de primari pentru a-și apăra autonomia și competențele locale de dictatura partidului cu majoritate constituțională (PCRM), simulând diverse taxe locale, analizând atribuțiile prescrise de legislație și susținând pachetul de legi privind autoritățile publice locale (2005-2008). Deloc întâmplător, că apariția CALM și chiar numele acestei

prestigioase asociații ale puterilor locale din Republica Moldova se datorează efortului conjugat al IDIS și VNG (Olanda). Între 2007-2011, IDIS a avut parte de una din cele mai productive perioade ale funcționării sale ca institut de politici publice, dezvoltând parteneriate stabile și credibile cu zeci de parteneri internaționali și naționali, pe domenii complexe ca: analiza economică, politici sociale și demografice, bugete și studii de fezabilitate pe domenii de interes pentru beneficiarii locali și naționali ai institutului.

Mă bucur să știu că IDIS a devenit de-a lungul acestor 3 decenii un laborator de politici publice, dar și un instrument de formulare a agendei de politici pentru că, așa cum spunea și John Kingdon în faimosul său tratat *Agendas, Alternatives and Public Policies*, funcția think tankurilor este de a traduce ideile persuasive în realități așteptate de cetățeni, care solicită răbdare, expertiză, conexiuni potrivit cu mediul de luare a deciziilor și momentul oportun.

Pentru că, așa cum știm, ideile bune nu sunt suficiente. Altfel spus, mulți dintre decidenți au idei și chiar depun eforturi pentru a căuta soluții la problemele acute cu care se confruntă cetățenii, iar oamenii din think tankuri pot juca un rol constructiv aducând opțiuni practice și fezabile care pot fi adoptate pe agenda politică. Iar pentru a reuși, IDIS a știut întotdeauna că are nevoie de câteva elemente de bază. A avut nevoie de independență politică și neutralitate. Are nevoie de idei bune, reale, are nevoie de coaliții de actori care să-i susțină ideile; are nevoie de capacități instituționale (inclusiv de resurse suficiente și adecvate) pentru a sprijini și păstori ideile sale într-un context dinamic și, nu în ultimul rând, de un moment oportun pentru a-și promova aceste idei.

IDIS „Viitorul” este astăzi o referință de profesionalism și integritate, care-i oferă rolul de promotor al ideilor bune în special atunci când cetățenii au nevoie de ele.

Igor MUNTEANU,
Fondator IDIS „Viitorul”

Echipa IDIS „Viitorul”

<http://www.viitorul.org/ro/experts>

Igor MUNTEANU
Fondator

Liubomir CHIRIAC
Director IDIS „Viitorul”

Carolina UNGUREANU
*Vice-director, manager
de proiecte, expert*

Viorel CHIVRIGA
*Expert în politici
economice*

Veaceslav IONIȚĂ
*Expert în politici
economice*

Veaceslav BERBECA
*Expert în
politică*

Ana ZNACENI
*Specialist în elaborare
de proiecte și granturi*

Ion MUNTEAN
*Expert asociat
în energetică*

Angela SECRIERU
*Expertă asociată în
politici financiare*

Leonid LITRA
*Expert asociat
în politică*

Aliona LAZAREV
Ofițer financiar

Ion TORNEA
Economist

Diana ENACHI
Economistă

Ion TĂBĂRȚĂ
Expert în politică

Dorin VACULOVSCI
Expert asociat în
problemele pieței muncii
și politicilor sociale

Vadim ȚURCAN
Expert asociat
în achiziții publice

Mariana IAȚCO
Expertă asociată
în politici sociale

Valeriu SAINSUS
Expert asociat în probleme
de populație și demografie

Maria PROCOPCIUC
Responsabil
comunicare

Pîrvan VIOREL
Expert juridic

Anatol MOLDOVAN
Expert în administrația
publică

Catalina CERNEI
Expertă asociată
în comunicare

Eduard TUGUI
Expert asociat
în politici publice

Vlad CATLABUGA
Expert în administrația
publică și dezvoltare
regională

Mihai ȚURCANU
Specialist în
domeniul politicilor
de tineret

Pavel VINTILĂ
Expert asociat
în politică

Tatiana PARVAN
Office manager/
Asistent logistică

Despre noi

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiativă Sociale (IDIS) „Viitorul” (în continuare IDIS) este un think tank independent, înființat în 1993, care combină cercetarea socială, politică și economică cu componente solide de advocacy. Instituția realizează cercetări aplicate de monitorizare pe mai multe domenii: economie, politică socială, politicile UE, dezvoltare regională, dar și riscurile de securitate și de politică externă. De asemenea, organizează evenimente publice, având o prezență activă în mass-media. IDIS „Viitorul” combină o rețea de grupuri profesionale strâns legate, organizate în domenii tematice. IDIS „Viitorul” alocă resurse importante pentru a combina studiile sectoriale și advocacy prin intermediul partenerilor și părților interesate (sindicate, asociații de afaceri, inovatori politici, antreprenori sociali, autoritățile locale, educatori și alte entități).

Astfel, IDIS „Viitorul” își promovează ideile sale, cu toate că susține un număr semnificativ de produse analitice pe diverse domenii de interes politic, social și economic. IDIS „Viitorul” nu este un think tank afiliat politic și respinge conexiunile partizană. IDIS își desfășoară activitatea în conformitate cu Strategia de dezvoltare instituțională, iar potrivit Strategiei, continuă să joace un rol important în asistarea factorilor de decizie din Republica Moldova pentru a se conforma responsabilităților

instituționale și a construi un consens cu privire la prioritățile naționale, aducând țara pe calea reformelor și valorilor europene.

În 2010, Ministerul Justiției a recunoscut institutul drept o asociație publică, în conformitate cu Legea cu privire la asociațiile obștești. Un Consiliu de administrație supraveghează programele și proiecte implementate sub responsabilitatea instituțională a directorului executiv. În corespundere cu prevederile Strategiei, Consiliul oferă suport instituției în aspectele strategice și de cercetare, cu privire la programele și problemele bugetare.

În 2016, IDIS a stabilit primul Board Internațional, ai cărei membri s-au alăturat pentru un mandat de patru ani cu scopul de a ghida domeniile de politică economică și socială, noi idei pentru afaceri, chestiuni guvernamentale, politică externă, educație, apărare și securitate, cibernetică și e-guvernare. Membrii Boardului participă la reuniuni anuale sau extraordinare ale Consiliului consultativ internațional care vin în Republica Moldova sau în alte locații prin organizarea de comunicări media, reuniuni de coordonare online cu echipa de conducere a IDIS-ului. Participarea la proiectele emblematică oferă, de asemenea, pârgii importante membrilor Boardului de a supraveghea

și a extinde domeniile de activitate, rețele profesionale și afilierele instituționale ale IDIS-ului. Evaluarea strategică se desfășoară la IDIS prin evaluări anuale, stabilite de către directorul executiv și membrii Consiliului de administrație.

Totodată, un Cod de Etică a intrat în vigoare din ianuarie 2016. De la prima etapă de dezvoltare a IDIS-ului, sarcinile sale operaționale și punctele de vedere strategice au devenit mai complexe. Diversificarea surselor de fonduri, stabilirea unor standarde mai înalte și reguli clare pentru experți și personalul tehnic, a îmbunătățit considerabil managementul IDIS.

IDIS „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățeni; consolidarea societății civile și a spiritului critic; promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

În domeniile de dezvoltare organizațională, IDIS a adoptat, în 2015, un manual de proceduri, care este periodic actualizat (ultima variantă datează din 2022) și care definește:

- ▶ organizarea generală și principiile instituției;
- ▶ politici de personal;
- ▶ operațiuni generale de oficiu;
- ▶ elaborarea și managementul proiectelor;
- ▶ procesul bugetar;
- ▶ evidența contabilă și managementul financiar;
- ▶ administrarea activului patrimonial;
- ▶ politica de achiziții;
- ▶ lupta antifraudă și anticorupție;
- ▶ plan de măsuri pentru asigurarea securității cibernetice;
- ▶ politica de protecție a mediului ambiant.

IDIS „Viitorul”:

- a contribuit la consolidarea unui mediu favorabil schimbărilor democratice din Republica Moldova, întăririi unor centre de reflecție și sinteză, pe problemele vitale ale tranziției politice, sociale și economice; încurajării reformei sistemului de administrație publică locală și regională; încetățenirii normelor democratice și ale statului de drept în condițiile unei societăți civile în creștere, în care cetățenii acționează voluntar și conștient pentru a-și exprima propriile interese, pentru a avea acces liber la informații și pentru a atinge obiectivele pe care și le-a stabilit;
- este un institut fruntaș de politici publice care contribuie în mod esențial la creșterea mediului gândirii independente, competitivitatea societății și a economiei moldovenești, într-un stat bine guvernat, favorabil cetățeniei educate.

Dirk MATTHEISEN

președintele Fondului de
Parteneriat pentru Transparență

Începând cu anul 2020, Fondul de Parteneriat pentru Transparență (PTF, Partnership for Transparency) colaborează cu IDIS „Viitorul” la un proiect de cinci ani pentru creșterea integrității achizițiilor publice prin monitorizarea și raportarea cetățenilor. Pornind de la instruirea aprofundată a reprezentanților a 26 de organizații mass-media și ale societății civile (OSC), proiectul finanțează și îndrumă 12 astfel de organizații în realizarea monitorizării achizițiilor publice. Proiectul urmărește să dezvolte o coalitie a monitorilor achizițiilor publice, precum și o platformă multilaterală pentru promovarea perfecționării domeniului achizițiilor publice, care va fi sprijinită de un portal online. Obiectivul general este de a ne asigura că rezultatele monitorizării conduc la acțiuni care ameliorează integritatea achizițiilor publice. PTF consideră că o societate civilă locală puternică și respectată este esențială pentru succesul oricărui proiect axat pe comunitate. PTF este norocoasă să aibă un astfel de partener în IDIS, care posedă cunoștințele de fond, expertiza și competențele tehnice necesare. Suntem recunoscători pentru cooperarea și sprijinul lor remarcabil și așteptăm cu nerăbdare să desfășurăm împreună fazele rămase ale proiectului. PTF apreciază oportunitatea de a coopera cu o organizație parteneră atât de inspirată și competentă. Sperăm cu sinceritate că parteneriatul nostru va continua și după acest proiect. IDIS, felicitări pentru cei 30 de ani de activitate. Cetățenii Moldovei sunt norocoși că lucrează în beneficiul lor.

DOMENIILE PRIORITARE:

În conformitate cu strategia de dezvoltare a instituției, IDIS „Viitorul” și-a fixat obiectivele sale programatice pe trei domenii prioritare:

- **modernizarea sectorului public** (funcționează în calitate de centru de resurse, unitate specializată în activități de cercetare și instruire pe domeniul administrării publice locale și centrale);
- **fortificarea economiei de piață** (desfășoară activități curente de analiză economică și predicții, educație economică și evaluare a politicilor fiscale, monitorizarea politicilor sociale și reducerea sărăciei);
- **crearea unei societăți competitive** (este specializat în politici sociale, educație civică, democratizare, politică externă, integrare europeană, management al crizelor și al prevenției. Experții din cadrul departamentului fac cercetări în ariile tematice de care sunt responsabili și promovează reforme sectoriale, organizează cursuri de instruire și desfășoară campanii publice pentru a stimula participarea civică).

Instruire lingvistică pentru alolingvii din Republica Moldova.

La inițiativa IDIS „Viitorul”, în 2005, a fost creată Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM), răspunzând necesităților de instruire lingvistică ale adulților alolingvi și ale cetățenilor străini din Republica Moldova. Peste 500 de funcționari publici din localitățile cu o populație multietnică au beneficiat de cursurile de instruire ale ANTEM.

EXPERTIZA ȘI TRAININGURI SPECIALIZATE:

- Studii macroeconomice și microeconomice;
- Agricultură și relații funciare;
- Sistemul energetic și componentele pieței naționale și regionale;
- Politici monetare și fiscale;
- Studiul forței de muncă, relații sociale;
- Politici descentralizate: statutul, rolul și competențele autorităților locale și sub-naționale;
- Planificare strategică: opțiuni și instrumente de dezvoltare locală;
- Analiza politicilor statului în sistemul educației pre-universitare și universitare;
- Analiza de riscuri comerciale și bancare;
- Cercetare cantitativă și calitativă a opiniei publice;
- Confidența consumului pe plan național și sectorial;
- Instituționalizarea parteneriatelor publice–private;
- Analiză politică și de comportament electoral;
- Management asociativ și instruire pe capacități avansate de advocacy;
- Analiza de impact a unor politici și decizii guvernamentale;
- Traininguri specializate în domeniul administrației publice, planificării strategice.

Consolidarea autonomiei locale. Tot la inițiativa IDIS „Viitorul”, în 2010, a fost creat Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), al cărui misiune este promovarea unei administrații publice locale democratică, descentralizată, transparentă și eficientă, capabilă să contribuie efectiv la dezvoltarea comunităților locale și asigurarea membrilor săi cu servicii publice de calitate.

Dan DUNGACIU,

director al Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române

Am început prima colaborare cu IDIS „Viitorul” cu aproape cu 20 de ani în urmă, timp suficient ca să pot urmări, fie și intermitent, uneori de la distanță, activitatea acestui prestigios și prodigios institut. A fost și este o raritate în peisajul tumultos al Republicii Moldova, de fiecare dată performant, constant cu sine, serios și profesionist, indiferent de vremuri. Nu există problematică pe care IDIS să nu o fi atins, de la mobilizarea administrației locale, până la strategii pentru abordarea sau soluționarea conflictului transnistrean. Și a făcut-o de fiecare dată în stilul propriu: serios, temeinic și roditor. Și eu am fost la IDIS „Viitorul”! E expresia unei consacrări profesionale indubitabile. E relevant cazul recent al unui fost ministru de la Chișinău, care a fost asociat în spațiu public cu IDIS, deși trecuse fulgurant pe acolo și era expert, de mulți ani, la un alt institut din Republica Moldova. Dar pecetea IDIS s-a dovedit mai pregnantă. Asta, și multe altele, spun multe despre prestigiul public al acestui institut, cucerit cotidian, cu trudă și transpirație, fără zorzoane și fără mult tam-tam. Activitatea IDIS a ajuns la 30 de ani și a atins o consacrare publică fără egal, pe deplin meritată și într-un totu de admirat. La mulți ani, IDIS „Viitorul”!

Produsele IDIS „Viitorul”

Studii / Rapoarte analitice / Rapoarte de sinteză / Rapoarte de monitorizare / Rapoarte de evaluare / Rapoarte de cartografiere

Policy Briefs / Policy Study / Policy Paper / Policy Proposal / Trend Hunter / Policy Report / Discussion Paper

Politici publice / Propuneri de politici / Recomandări de politici publice / Analiză de politici

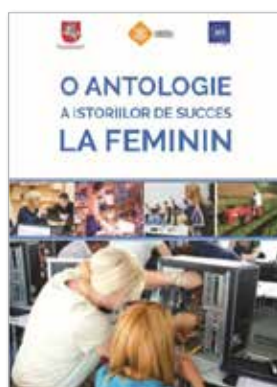
Policy Briefs / Policy Study / Policy Paper / Policy Proposal / Trend Hunter / Policy Report / Discussion Paper

Buletine informative; Buletine de Politică Externă

Antologii

Laboratoare sociometrice

People Watch

Monitorul Economic / Economic Outlook

Monitorul Social

Indici / Indecși

Interviuri

Broșuri informative / Leaflete informative / Prospecte informative

Ghiduri; Metodologii; Infografice

Direcțiile prioritare de activitate ale IDIS „Viitorul”

Departamentul Modernizarea sectorului public funcționează în calitate de centru de resurse, unitate specializată în activități de cercetare și instruire pe domeniul administrării publice locale și centrale.

DOMENII PRIORITARE:

- fortificarea instituțiilor judiciare;
- promovarea descentralizării efective;
- susținerea deciziilor și modernizării formatoare de politici a sectorului public;
- asigurarea responsabilității și a suportului orientat spre performanța autorităților centrale și locale;
- consolidarea instituțiilor administrative și politice create în baza valorilor europene;
- eficiența energetică;
- implementarea efectivă a strategiilor de dezvoltare locală și regională;
- parteneriat public-privat, descentralizare fiscală;
- capacitatea de a construi organizații municipale reprezentative
- cooperare transfrontalieră;
- cooperare intermunicipală;
- dezvoltare locală și regională.

Departamentul Economie de piață funcțională desfășoară activități curente de analiză economică și predicții, educație economică și evaluare a politicilor fiscale, monitorizarea politicilor sociale și reducerea sărăciei.

DOMENII PRIORITARE:

- consolidarea unui mediu de business competitiv și puternic;
- livrarea programelor de educație economică pentru a spori cererea de aplicare a instrumentelor economice cu un caracter democratic;
- crearea asociațiilor reprezentative ale antreprenoriatului privat;
- promovarea unei agriculturi orientate spre performanțe moderne și efective, conform modelului european;
- promovarea politicilor și mijloacelor pentru asigurarea securității energetice a statului;
- îmbunătățirea managementului finanțelor publice; perfecționarea sistemului de achiziții publice;
- creșterea competitivității economiei Republicii Moldova prin intermediul strategiilor de promovare a exporturilor și dezvoltare a infrastructurii.

Departamentul Societate competitivă reprezintă o unitate destinată să promoveze standarde de performanță în evaluarea, elaborarea și implementarea politicilor publice (în special în domeniul social), dar și să desfășoare activități susținute de advocacy și lobby pentru procese de transformare și modernizare a societății moldovenești.

DOMENII PRIORITARE:

- susținerea manifestărilor de opțiuni politice alternative și pluralism politic;
- dezvoltarea capitalului uman;
- fortificarea coeziunii sociale, bunăstării și reducerea sărăciei;
- facilitarea identificării și diseminării bunelor practici în guvernarea locală;
- creșterea capacității societății civile de a direcționa presiunea socială, astfel încât să crească nivelul de responsabilitate și receptivitate ale autorităților locale și centrale;
- implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor și promovarea transparenței și eficienței;
- susținerea procesului de integrare europeană;
- susținerea egalității de gen și promovarea femeilor în viața politică și socială;
- soluționarea conflictelor etc.

Alexandru STRATAN

membru corespondent al
Academiei de Științe a Moldovei,
Rector al Academiei de Studii
Economice din Moldova

Cu prilejul sărbătoririi a trei decenii de la înființarea IDIS „Viitorul”, în numele ASEM vă transmit cele mai calde felicitări pentru progresele semnificative și rezultatele deosebite obținute de dumneavoastră, în eforturile de modernizare și permanență adaptare la cerințele și provocările evoluțiilor economice și sociale în perioada pe care o traversăm. Apreciez în mod deosebit seriozitatea, competența, discernământul și dăruirea membrilor și colaboratorilor care fac parte din acest mare colectiv. Suntem convinși că vor urma mulți ani de reușite care se bazează pe atuurile competitive ale organizației, verificate în timp, pe competența, profesionalismul și fidelitatea membrilor, pe calitatea serviciilor acordate și pe relațiile parteneriale inițiate și dezvoltate. Ne bucurăm constant pentru realizările raportate de IDIS „Viitorul” și îl considerăm un partener viabil în realizarea parcursului nostru educațional. Or, IDIS „Viitorul” participă activ la viața universității în calitate de partener în organizarea și desfășurarea evenimentelor științifice. La 30 de ani de activitate, IDIS „Viitorul”, a reușit să-și aducă la cunoștință de lider de opinie al comunității, să fie una dintre principalele surse de informare a celor care caută schimbarea și iau inițiativa, dar mai ales să fie un element de stabilitate și profesionalism. Urăm IDIS „Viitorul” să obțină și în continuare cele mai mari succese pe drumul progresului pe care s-a angajat.

A Modernizarea sectorului public

Fiind succesorul de drept al Fundației Viitorul, IDIS păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, inclusiv în domeniul administrației publice, printre care se numără: consolidarea autonomiei locale, dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre aleșii locali, funcționari publici și cetățenii țării, consolidarea societății civile și a spiritului critic la nivel local, implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel de comunitate, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, eficientizarea dezvoltării locale și regionale, modernizarea serviciilor publice etc. Astfel, menționăm unele dintre cele mai importante proiecte, în domeniul administrației publice locale, implementate în perioada 1995-2022:

- **Septembrie 1995-Mai 1996** – Experții Fundației Viitorul au fost implicați în cadrul Grupurilor de Lucru și Expertiză pentru Administrația Publică ale Fundației IFES – Moldova, luând parte la o serie de seminare și conferințe desfășurate de către ultima;
- **Din iunie 1996** – Fundația Viitorul, în cooperare cu IFES – Moldova, a inițiat programul „Modernizare și dezvoltare locală într-o societate deschisă”. Proiectul a dat naștere mai multor studii și propuneri de îmbunătățire a legislației în domeniul administrării publice locale, precizarea relațiilor centru – regiune, descentralizarea serviciilor publice, desconcentrarea și extinderea de competențe recunoscute autorităților publice locale;
- **Iulie-August 1998** – Experții Fundației Viitorul au fost implicați în cadrul unui program de training și schimb de experiență în Portugalia, Belgia și Olanda, sub egida Academiei de Studii Administrative din Moldova și Academia similară din Lisabona;
- **Septembrie 1996** – prezentarea unui Studiu în cadrul Conferinței organizate de către Parlamentul Republicii Moldova și Programul LODE al Consiliului Europei cu genericul: Spre un parteneriat adecvat între cetățeni și autorități locale;
- **Decembrie 1996** – Participare la organizarea unei Conferințe la Sofia, Bulgaria, în cooperare cu Fondul European pentru Libertatea de Expresie (Franța) și Borrowed Nature (Bulgaria);
- **Ianuarie-Februarie 1997** – Experții Fundației Viitorul au desfășurat 15 seminare regionale în reforma administrației publice în 4 regiuni diferite ale țării;
- **Martie 1997** – Publicarea unui Ghid al Alesului Local în Administrația publică, OSI/LGI;
- **Aprilie 1997** – Organizarea unei Conferințe Internaționale cu genericul „Administrația Publică în Tranziție”, cu implicarea unei largi participări din partea unor instituții similare din Ungaria, Polonia, România și Ucraina;
- **Mai 1997-Iulie 1998** – Fundația Viitorul a inițiat un nou program, cu genericul: „Dezvoltare Locală prin Comunități Inovatoare”, finanțat de către OSI/LGI. Scopul acestui program a

fost determinat de susținerea și orientarea strategică a comunităților locale din Republica Moldova spre dezvoltarea durabilității inițiativelor locale, întărirea parteneriatului între autorități și grupuri de ONG-uri locale, înzestrând aceste autorități cu elemente ale unui model dinamic de dezvoltare, orientat spre implicarea democratică a cetățeanului în cadrul mecanismelor de luare a deciziilor de interes local, dezvoltării infrastructurii și economiei performante;

- **Octombrie 1997** – scrierea și publicarea Studiului: „Concepte și Practici de dezvoltare locală în Moldova”, cu susținerea financiară a LGI/OSI;
- **Martie 1998** – Publicarea Studiului intitulat: „De la centralism spre descentralizare”, finanțat de către LGI/OSI;
- **Martie-Noiembrie 1999** – Implementarea proiectului: „Promovarea transparenței pentru cetățeni”, cu finanțarea Fundației Eurasia;
- **Martie 1998- Martie 1999** – implementarea proiectului: „Participarea cetățenilor în cadrul mecanismelor de luare a deciziilor”, în cooperare cu Fundația Europeană pentru Libertatea de Expresie, proiect desfășurat simultan în Bulgaria, România și Republica Moldova;
- **Decembrie 1998-August 1999** – Experții Fundației Viitorul participă în cadrul unui proiect global de cercetare, desfășurat de către

UNOPS/ UNDP, Case Studies of Best Practices in Civil Service Reforms;

- **Aprilie 1999-Septembrie 2000** – Participare în cadrul unui Program de instruire și cercetare UE PHARE, Training for CEI countries in transition, desfășurat de către L’Europa Centro Orientale e Balcanica, Bologna University, Italy;
- **Aprilie 2000-Martie 2001** – Implementarea proiectului: „Edificarea unui Guvern Local Responsabil în Republica Moldova”, finanțat de către LGI/OSI și Fundația Soros, scopurile cărui au fost orientate spre: instruirea aleșilor locali și a funcționarilor publici municipali, oferirea de consultanță și servicii de expertiză juridică autorităților publice locale, publicarea de studii și cărți pe tematica reformării sistemului de administrație publică din Republica Moldova, susținerea inițiativelor locale și a dezvoltării sociale a municipalităților, implicarea cetățenilor în viața comunităților lor;
- **Martie 1998** – publicarea unui Ghid al Cetățeanului, cu finanțarea Fundației Eurasia;
- **18 Mai, 1999** – Fundația Viitorul a fost acceptată în calitate de Membru Instituțional al NIS-Pacee, cu scopul de creștere a calității expertizei experților săi, transferul de cunoștințe și practici calitative din țările Europei Centrale, inițierea formării unei Curricule pentru aleșii locali și municipali din țară, dezvoltarea de cercetări profesionale;

- **Aprilie-Octombrie 2000** – implementarea unei serii de seminare regionale, sub genericul „Inițiativa de instruire și educație a aleșilor locali”, cu finanțarea Fundației Soros – Moldova;
- **Octombrie-Noiembrie 2000** – publicarea unor noi studii și cărți în biblioteca Fundației Viitorul: „ABC-ul Dezvoltării Locale, Consiliul Local în Acțiune și Serviciile Publice”;
- **Mai-noiembrie 2000** – Dezvoltarea unei Agen- de de instruire și diseminare, în cadrul unui program mai vast finanțat de către Fundația Westminster for Democracy, Marea Britanie;
- **Septembrie 2000** – Publicarea unui Capitol pe Republica Moldova în Volumul II din Antologia Guvernelor Locale din Europa de Est, editată de către LGI/OSI;
- **Mai-Decembrie 2000** – implementarea unui program comun pe tema promovării turismu- lui rural și ale dezvoltării diversificate în Repu- blica Moldova, cu finanțarea Băncii Mondiale și a Fundației Soros;
- **Iunie-Iulie 2000** – editarea și publicarea unui Studiu al dezvoltării regionale în Republica Moldova, a unei Cărți Albe asupra Guvernării Locale în Republica Moldova și a unui alt Stu- diu despre finanțele publice locale;
- **Iunie-Decembrie 2000** – Experți ai Fundației Viitorul au participat la editarea și publicarea celui de-al III-lea volum al Antologiei publica- te de către LGI/OSI asupra Guvernelor Locale din Statele fostei URSS;
- **August 2000-Decembrie 2001** – Experții Fun- dației Viitorul au participat la desfășurarea unei serii de seminare regionale și naționale în planificarea strategică, reforma legislativă și instruirea de instructori pentru oficialii aleși și funcționarii publici din diverse municipii și co- mune ale Republicii Moldova, în cooperare cu Urban Institute (Program USAID);
- **August 2001** – Publicarea unui Studiu asupra Calității Managementului Serviciilor Publice Municipale;
- **Aprilie-Decembrie 2001** – Desfășurarea unui program de dezvoltare regională, cu finanțarea PNUD. Proiectul realizat în cadrul unui Conso- rțiu cu firma austriacă Human Dynamics Gmb a avut ca scop asistarea autorităților regionale

Chiar de la înființarea sa, IDIS „Viitorul” și-a fixat obiectivele sale spre câteva domenii prioritare:

- (1) promovarea unei guvernări mai trans- parente și mai responsabile în Republica Moldova;
- (2) reformarea sistemului de administrație publică locală și regională;
- (3) oferirea suportului tehnic și teoretic în fa- voarea unei dezvoltări locale durabile;
- (4) cooperarea regională și consolidarea au- tonomiei locale;
- (5) promovarea descentralizării administrati- ve și fiscale;
- (6) promovarea conceptului de eficiență ener- getică la nivel local.

din județul Ungheni de a-și dezvolta și iniția implementarea unui nou sistem de adminis- trație publică locală și regională;

- **Noiembrie 2001** – Consolidarea Descentrali- zării și Autonomiei Locale Financiare în Repu- blica Moldova, proiect de instruire și cercetare realizat cu susținerea financiară a LGI/ OSI și a Fundației Soros – Moldova;
- **Martie 2002-Martie 2003** – Experții IDIS au desfășurat Proiectul: „Creșterea susținerii po- pulare în favoarea autonomiei funcționale a puterilor locale în Republica Moldova”. Proiec- tul a prevăzut desfășurarea unei ample și cam- panii mediatice de susținere a acestor reforme, dezvoltării de recomandări de politici și de stă- vilire a tendințelor de re-centralizare a puterii decizionale;
- **Iulie-septembrie 2002** – IDIS a implementat un program de dezvoltare comunitară în co- operare cu FISM-Moldova, având finanțare din partea DFID;
- **2005-2021** – peste 450 de comunități din Re- publica Moldova și-au împărtășit bunele prac- tici care au fost publicate în cadrul a zece an- tologii;
- **2005-2021** – experții IDIS au contribuit direct la elaborarea și îmbunătățirea a circa 15 legi care țin de administrația publică și economie.

Alina RADU

directoare, co-fondatoare Ziarul de Gardă (ZdG)

IDIS „Viitorul” a contribuit la constituirea Agenției pentru Dezvoltare Regională prin Autonomie locală (ADRAL), președinte A. Chetraru, anul 1998; a Ligii Naționale a Asociațiilor de Primari din Moldova (LNAPM), președinte V. Balan, în anul 2000; a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), președinte T. Badan, anul 2010.

În perioada 1998-2001, ADRAL a reprezentat vocea județelor și municipiilor din Republica Moldova la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei, unde reprezentanții puterilor locale și regionale au dezbătut problemele comune, își confruntau experiențele și își prezintau punctele de vedere ale guvernelor proprii. LNAPM a reprezentat o rețea a APL-urilor din Republica Moldova, care a întrunit mai mult de jumătate din numărul primarilor în perioada 2000-2010. IDIS exercita lucrările de secretariat și oferea consultanță pe domeniile precum: legislația APL, descentralizare, dezvoltare economică, constituirea de parteneriate etc.. LNAPM este membru fondator al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS) și a desfășurat o activitate intensă în cadrul acestei asociații. IDIS „Viitorul”, în colaborare cu LNAPM, a editat mai mult de 70 de numere ale buletinului informațional „Primarul”, mai multe studii și rapoarte pe autonomia locală care erau repartizate în toate primăriile din Republica Moldova. Ulterior, IDIS „Viitorul” a promovat ideea constituirii unei asociații a autorităților publice locale care să reprezinte în mod efectiv interesele tuturor asociațiilor autorităților locale și să prezinte o platformă unitară de dialog în raport cu autoritățile centrale. Astfel, la 21 Martie 2010, la Chișinău, a avut loc Adunarea Generală de constituire a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), care a preluat competențele și funcțiile de reprezentare a LNAPM.

IDIS „Viitorul” a fost unul dintre locurile mele de muncă, timp de doi ani. Am decis atunci să mă retrag pentru totdeauna din jurnalism, dezamăgită de controlul politic și implicarea lipsită de etică în campanii electorale a redacțiilor în care lucrasem. Așa am ajuns într-un spațiu în care nu existau patroni politici, iar activitățile erau transparente și finanțate la fel de transparent. Astfel, la IDIS, realizând câteva proiecte media, am învățat din mers mai multe lucruri care m-au ajutat să-mi construiesc un alt viitor în presă și poate chiar un alt viitor pentru mass-media din Republica Moldova. După doi ani petrecuți la IDIS, în 2004, am revenit în presă, și împreună cu câțiva colegi am lansat Ziarul de Gardă. Cred că a fost primul ziar din acest stat finanțat transparent, în baza aplicărilor de granturi, a abonamentelor, a serviciilor media bazate pe norme etice. Finanțarea transparentă a ZdG a putut fi posibilă datorită lecțiilor învățate la IDIS. Vă dorim un viitor plin de lecții dar și de ucenici care vor veni la IDIS să învețe a construi lucruri utile, transparente și durabile.

A2

PROGRAMUL BUNELOR PRACTICI ALE AUTORITĂȚILOR PUBLICE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Programul Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova reprezintă o inițiativă lansată în anul 2005 de către Consiliul Europei în cooperare cu Cancelaria de Stat a Guvernului RM și IDIS „Viitorul”. Programul Bunelor Practici implementat de IDIS „Viitorul” are scopul de a identifica și disemina inițiative inovative și eficiente din administrația publică locală din Republica Moldova, precum și a face cunoscute experiența și rezultatele remarcabile ale autorităților și instituțiilor publice locale din țară. Programul Bunelor Practici ale Autorităților Locale din Moldova promovează bunele practici și proiectele de succes care au înregistrat un impact semnificativ asupra comunității și a populației acesteia. Subiectele competiției abordează guvernarea democratică și digitalizarea serviciilor, dezvoltarea locală prin implicare comunitară, tradițiile autentice, eficiența energetică durabilă, dar și servicii publice de calitate. Fiind un demers realizat pentru cunoașterea și recunoașterea performanței de la nivelul administrației publice locale din Republica Moldova, competiția se finalizează cu premiarea celor mai bune practici în cadrul Cereemoniei Naționale de Premiere și diseminarea acestora la nivel național printr-o *Antologie a celor mai bune practici*.

Obiectivele Programului Bunelor Practici:

- Aprecieră și promovarea autorităților publice locale cu cele mai bune performanțe în domeniile – cheie ale activității administrației publice locale.
- Creșterea standardelor la nivelul administrației publice locale prin identificarea și recunoașterea practicilor de succes și inovatoare.
- Dezvoltarea unor servicii publice mai bune, a unor standarde ridicate de prestare a serviciilor și a unui management îmbunătățit la nivel local.
- Consolidarea autonomiei locale și încurajarea inițiativei la nivel local.
- Promovarea cooperării și consolidării teritoriale a unităților administrativ-teritoriale.
- Împărtășirea ideilor la nivelul autorităților administrației publice cu privire la modul în care acestea ar putea încuraja bunele practici.
- Crearea și dezvoltarea rețelei naționale a liderilor locali.
- Consolidarea relației cu administrația publică centrală în vederea susținerii inițiativelor la nivel local.

În perioada 2005–2022, peste 500 de comunități din Republica Moldova și-au împărtășit bunele practici, care au fost publicate în zece antologii, iar practicile de succes au devenit subiectul a nouă filme documentare distribuite în rândul reprezentanților autorităților publice din toată țara. Reprezentanții administrațiilor publice locale care participă la Programul Bunelor Practici au oportunitatea de a se inspira și a implementa în localitățile lor modele reușite și performante. În acest fel, guvernarea locală poate deveni mai eficientă, iar calitatea vieții cetățenilor se poate îmbunătăți vizibil.

A3

CONTRIBUȚII LA CREAREA PREMISELOR LEGISLATIVE PENTRU NOILE REFORME ÎN DOMENIUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Expertii IDIS „Viitorul” au contribuit esențial și la crearea premiselor legislative pentru noile reforme în administrația publică, economie și sectorul social în perioada 2005-2023:

- **Legea privind APL (2006-2007);**
- **Legea privind descentralizarea administrativă (2006-2007);**
- **Legea privind finanțele publice locale (2013), cu modificările ulterioare (2014, 2015);**
- **Legea privind achizițiile publice (2016), cu modificările ulterioare (2020, 2021);**
- **Legea 74 pentru utilități;**
- **Legea Strategia națională de instruire a funcționarilor publici și aleșilor locali, pentru perioada 2007-2010;**
- **Legea privind autorizarea executării lucrărilor de construcție (2010) și modificările (2013).**
- **Legea cu privire la comerțul exterior (2010) și modificările (2012, 2013);**
- **Legea concurenței (2012) și modificările (2013);**
- **Legea pentru aprobarea Strategiei Naționale de Decentralizare (2012);**
- **Legea cu privire la Eficiență Energetică (2018);**
- **Legea Fondului Rutier (1996) cu modificările din (2014, 2017);**
- **Legea privind transportul naval intern (2013);**
- **Legea Curții de Conturi (2008);**
- **Legea privind controlul de Stat (2012), cu modificările ulterioare (2018, 2020, 2021).**

Viorel FURDUL

director executiv al
Congresului Autorităților Locale
din Moldova (CALM)

IDIS „Viitorul” ocupă un loc deosebit de important pentru administrația publică locală din Republica Moldova, pentru CALM, care reprezintă, în prezent, majoritatea covârșitoare a APL-urilor, dar și pentru mine personal. IDIS a avut o contribuție strategică și decisivă la dezvoltarea viziunii și conceptului actual, dar și modern, privind administrația publică locală, locul și importanța unui sistem de administrație publică locală bazat pe principiile de descentralizare, subsidiaritate și autonomie locală. Studiile de politici, analize, manualele și ghidurile, precum și multiplele activități de informare și instruire a aleșilor locali, funcționari din administrația publică centrală, societatea civilă etc., realizate de către experții IDIS, au contribuit enorm la pregătirea, dezvoltare profesională și creșterea calității a miilor de persoane implicate în domeniul administrației publice. Asume IDIS, pe parcursul anilor a participat activ la dezvoltarea cadrului legal și instituțional al APL-urilor și autonomiei locale din Republica Moldova. IDIS, mulți ani a fost principalul apărător al APL-urilor și al autonomiei locale pe plan național și internațional, în raport cu diverse tentative ale guvernelor orientate spre încălcarea autonomiei locale, a drepturilor și intereselor colectivităților locale. IDIS a inițiat și contribuit decisiv la instituirea și consolidarea autorităților locale din Republica Moldova, prin unificarea lor în cadrul Ligii Asociațiilor de Primari, iar ulterior prin crearea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), organizație care în prezent reunește majoritatea covârșitoare a APL-urilor din Republica Moldova și care este recunoscută pe plan național și internațional, în calitate de voce puternică, independentă și credibilă al APL-urilor, CALM, preluând ștafeta de la IDIS, în procesul de consolidare, modernizare și apărarea a drepturilor și intereselor colectivităților locale din Moldova.

A4 ACHIZIȚII PUBLICE ȘI OPEN CONTRACTING

Achizițiile publice dețin o pondere substanțială în bugetele publice, reprezentând circa 20-25% din cheltuielile bugetului public național. Conform celor mai recente date statistice, volumul contractelor de achiziții publice atribuite de către autoritățile din Republica Moldova în anul 2022 depășește 22 de miliarde de lei, inclusiv contracte de valoare mică de circa 9 miliarde de lei. Volumul mare de resurse financiare și interesul sectorului privat pentru aceste contracte publice generează o vulnerabilitate înaltă a achizițiilor la riscuri de fraudă și corupție. Rolul de watchdog (din eng. *câine de pază*) al societății civile contribuie la asigurarea respectării principiilor de transparență, concurență, legalitate și eficiență în procesul de achiziție. În scopul asigurării eficienței achizițiilor, IDIS „Viitorul” a pledat și pledează pentru un cadru legal comprehensiv și coerent, digitalizarea procesului de achiziție, transparență și acces deschis la date, precum și pentru un sistem de certificare a specialiștilor.

Pe parcursul anilor, IDIS a implementat o serie de inițiative și activități menite să contribuie, atât la dezvoltarea sectorului, cât și la informarea publicului larg cu privire la importanța transparenței și eficienței fiecărei achiziții realizată de către instituțiile publice. În acest sens, au fost elaborate o serie de analize, rapoarte și propuneri de politici și de îmbunătățire a legislației, care au fost discutate public și puse pe masa decidenților.

O componentă vitală, dar problematică, în sectorul achizițiilor o reprezintă resursele umane. Capacitățile autorităților publice sunt limitate, iar

mecanismul de profesionalizare și certificare lipsește, fapt ce determină o calitate redusă a documentației și rezultatele procesului de procurare. În anul 2016, atunci când a fost aprobată o nouă lege privind achizițiile publice în scopul alinierii la acquis-ul comunitar, IDIS a fost prima organizație care a demarat o serie de activități de instruire pentru autoritățile publice locale și specialiștii în achiziții. Ulterior, IDIS a promovat necesitatea adoptării unor documente strategice pe sectorul achizițiilor publice care să seteze o viziune și scopuri concrete în materie de achiziții publice. Astfel, a fost aprobată prima Strategie de dezvoltare a sectorului achizițiilor publice pentru anii 2016 - 2020 a cărei implementare a fost atent monitorizată de către experții IDIS.

Integritatea achizițiilor publice este o altă componentă asupra căreia IDIS își focusează atenția. Pe această dimensiune, IDIS a monitorizat în 2019 și 2020 Planul sectorial de acțiuni anti-corupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020. În anul 2019, IDIS a dezvoltat un instrument nou de măsurare a percepției tuturor actorilor asupra sistemului de achiziții publice. Indicele de Percepție a Achizițiilor Publice, ajuns la a 3-a ediție, oferă decidenților și publicului, într-o manieră comprehensivă și sistematică, informații privind starea actuală și evoluția sectorului pe dimensiunea legislației, integrității, transparenței, concurenței și eficienței.

IDIS promovează și contribuie la dezvoltarea achizițiilor publice durabile prin care poate fi obținută mai multă valoare pentru banii public.

Prin elaborarea ghidurilor, analizelor și propunerilor de politici, ne propunem promovarea practicilor de achiziție publică durabilă prin determinarea autorităților publice să achiziționeze bunuri, servicii și lucrări care au un impact redus asupra mediului pe tot parcursul ciclului de viață.

Adițional eforturilor de monitorizare a integrității și transparenței achizițiilor, IDIS „Viitorul” contribuie la îmbunătățirea și extinderea capacităților de monitorizare de către societatea civilă și media. Astfel, echipa de experți a IDIS a dezvoltat un Program de training amplu în materie de achiziții publice de care au beneficiat peste 30 de reprezentanți ai societății civile, mass-media și business.

Pe domeniul achizițiilor publice au fost implementate de către IDIS un șir de proiecte printre care putem menționa:

- **2020-2023** – Increasing the Integrity of Public Procurement, in partnership with the Partnership for Transparency Fund;
- **2020-2023** – Consolidation of sustainable public procurement in the Republic of Moldova, financed by State Program, National Agency for Research and Development;
- **2019-2017** – “Cutting edge improvements in the public procurement system in Moldova through inclusiveness, creativity and law – abiding practices”, Contract CRIS N ENI/2017/383-476, financed by EU and co-funded by UK Aid with the support of the UK Government;
- **2018** – „Promoting sustainable local development through transparent use of public money”, implementat dinanțat by Policy Association for an Open Society (PASOS), sub-grant within the project “Partners in Empowerment” (ENPI/2014/354-731), financed by EC;
- **2017 (March – May)** – Developing Open Contracting in Moldova through informing and capacity building activities for participants in public procurement process, financed by World Bank Group;
- **2016** – Building transparent and sustainable public procurement system through efficient and permanent monitoring process, funded by the EU through the “Facilitating regional activities of civil society in the neighborhood” managed by Policy Association for an Open Society (PASOS).

Aurelia PERU

doctor Habilitat în științe politice,
jurnalistă

Fondarea IDIS „Viitorul” în Republica Moldova a constituit o autentică confirmare a implicării societății civile mature în studiile și evaluarea de politici publice, de advocacy și de modernizare și transparentizare a dialogului politic dintre factorii implicați. Am avut plăcerea și marea responsabilitate să colaborez cu IDIS „Viitorul” în cadrul mai multor proiecte pe dimensiunea de comunicare publică, politică și studii social-politice. A fost o provocare pentru mine, ca reprezentant al mediului academic, dar și cel jurnalistic, un test de confirmare și implementare a cunoștințelor teoretice și abilităților profesionale. Pentru mine, ca și pentru mulți alți reprezentanți ai mediului academic, „Viitorul” se asociază cu mai multe calificative, cum ar fi: Profesionalism, Responsabilitate, Calitate. Cred nu voi exagera prin nimic dacă voi afirma că studiile lansate în cadrul acestui Think tank independent reprezintă demul un brand, ce nu poate fi pus sub semnul incertitudinii – la nivel național și internațional. Ceea ce am apreciat vizavi de prestațiile IDIS „Viitorul” este obiectivismul cercetărilor, care niciodată nu a creat sol fertil pentru incertitudine sau manipulări politice. Asta am apreciat și pentru asta orice invitație spre colaborare a fost pentru mine un test serios pentru calitățile profesionale. La mulți ani IDIS „Viitorul”! Aveți grijă de „Viitorul nostru”!

A5 INSTRUIRE ȘI ASISTENȚĂ

Experții IDIS „Viitorul” au organizat și desfășurat seminare, ateliere, școli specializate pentru reprezentanții administrației publice locale pe cele mai actuale domenii: descentralizarea fiscală, eficientizarea serviciilor publice, constituirea parteneriatelor publice-private, scrierea proiectelor europene etc.. Numai în perioada 2009-2013 au fost realizate circa 160 de seminare pentru circa 4000 de aleși locali și funcționarii publici din toate raioanele Republicii Moldova în cadrul proiectelor: *Consolidation of the local autonomy through increase of the professionalism of the new elected local officials in Republic of Moldova*, Project Hanss Seidel, 2012; *Training services for Newly Elected Local Officials LOT 4 – JILDP* (**Project UNDP**, November 2011 – January 2012); *Support target LPAs in strengthening their capacities to plan, budget, implement, monitor and evaluate in an efficient manner* (**Project UNDP 2010**).

Departamentul Bună Guvernare al IDIS operează ca centru de resurse, instruire și cercetare pe domeniile conexe administrației publice locale. Unul dintre obiectele departamentului se referă la consolidarea capacităților reprezentanților autorităților locale de nivelul I și II, cu accent pe femeile nou alese în funcția de primară sau consilieră. Astfel, pentru a consolida capacitatea acestora de a servi ca legiuitori eficienți după alegerile locale, pe parcursul anilor IDIS „Viitorul” a demarat programe complexe de instruire pentru liderii locali, atât femei, cât și bărbați cu accent pe rolurile și responsabilitățile oficialilor nou aleși, principiile

bunei guvernări prin participare și incluziune, comunicarea eficientă cu constituenții, tehnicile de strângere de fonduri, crearea și alocarea bugetelor locale/raionale etc..

Egalitatea de gen și incluziunea constituie elementele transversale ale programului de formare. În acest sens putem menționa următoarele proiecte: „Furnizarea de servicii de consultanță pentru proiectarea, organizarea și furnizarea de seminarii post alegeri locale pentru femeile nou-alese consiliere la nivel raional și local” (octombrie 2015 – iulie 2016), finanțat de UNDP; „Implicarea jurnaliștilor locali în a fi mai bine informați și calificați în domenii” (2015) finanțat de UN Women; „Furnizarea de instruire specializată și asistență pentru consolidarea capacităților autorităților locale țintă” (2013-2015) finanțat de UNDP.

Cooperarea transfrontalieră este un element cheie al politicii europene de vecinătate, care acoperă 16 țări situate de-a lungul frontierei externe a UE. În cadrul programelor de asistență ale Uniunii Europene, Republica Moldova este eligibilă pentru participarea în trei programe de cooperare transfrontalieră și transnațională: Programul Interreg Next România-Republica Moldova 2021-2027; Programul Interreg Next Bazinul Mării Negre 2021-2027 și Programul Regiunea Dunării 2021-2027. Proiectele finanțate în cadrul acestora aduc beneficii comunităților din țările participante, inclusiv cele din Republica Moldova, în vederea îmbunătățirii educației, asistenței medicale, a conservării naturii etc., precum și dezvoltării și promovării turismului.

Pentru a spori dezvoltarea economică și de a contribui la promovarea afacerilor și antreprenoriatului în sectorul turismului, IDIS „Viitorul” a inițiat și demarat două proiecte transfrontaliere menite să dezvolte și să promoveze turismul transfrontalier. Astfel, în perioada 2017 – 2019 prin intermediul proiectului „Turismul rural – un pas sigur spre stimularea cooperării transfrontaliere între raioanele Soroca (Republica Moldova) și Yampil (regiunea Vinița, Ucraina)” finanțat de către Uniunea Europeană prin Programul Parteneriatului Estic de Cooperare Transfrontalieră Republica Moldova-Ucraina, au fost consolidate capacitățile prestatorilor de servicii turistice și ale autorităților locale în domeniul turismului transfrontalier. Proiectul transfrontalier a inclus o serie instruirii,

vizite de studiu la pensiuni, au fost elaborate materiale informative, precum un ghid pentru tour-operatori, o hartă turistică, dar și acordat suport în organizarea a patru festivaluri locale. De asemenea, a fost turnat un film documentar pentru a evidenția moștenirea turistică a raioanelor Soroca și Yampil. Totodată, a fost îmbunătățită infrastructura Casei de Cultură din raionul Soroca, precum și două muzee din orașul Yampil, regiunea Vinița Ucraina.

Un alt proiect derulat de către IDIS în perioada 2020-2023 fost cel privind: „Dezvoltarea și promovarea turismului verde în sectorul dunărean al bazinului Mării Negre (Consiliul raionul Cahul, Republica Moldova; Universitatea „Dunărea de Jos” din județul Galați (UGAL), România și Comunitatea teritorială Reni, Ucraina)”, finanțat de către Uniunea Europeană prin Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2014-2020, care a avut drept scop să valorifice potențialul turistic din regiune, contribuind la creșterea capacităților de management ale autorităților regionale, locale și antreprenorilor în domeniul turismului verde transfrontalier, precum și să evalueze situația și să contribuie la îmbunătățirea programelor de dezvoltare și promovare a afacerilor și antreprenoriatului în sectorul turismului transfrontalier.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, preluând experiența slovacă, a monitorizat în perioada 2016-2021 autoritățile publice locale din Republica Moldova pentru a determina nivelul de transparență în activitatea acestora. În cadrul cercetării au fost evaluate 32 de raioane și 60 de unități administrativ teritoriale de nivelul întâi din Republica Moldova, dintre care 40 de orașe (municipii) și 20 din cele mai mari sate (comune) din țară.

Evaluarea autorităților publice a cuprins nouă zone de transparență cu peste cincizeci de indicatori. Zonele și indicatorii evaluați au cuprins competențele și obligațiile cu care sunt învestite în mod legal administrațiile raioanelor și localităților, precum și domeniile considerate importante pentru o bună guvernare, care potrivit standardelor internaționale se supun cerințelor de transparență. În rezultatul monitorizării, anual a fost stabilit clasamentul celor mai transparente localități din Republica Moldova. Poziția pe care a ocupat-o o localitate în clasament a arătat nivelul său de transparență. Prin urmare, cu cât o localitate s-a aflat pe o poziție mai sus, cu atât este mai mic spațiul pentru corupție și netransparență. Clasamentele pot fi accesate pe pagina web www.localtransparency.viitorul.org unde toți cei interesați pot compara rezultatele obținute de fiecare dintre autoritățile publice locale pe fiecare indicator de transparență și progresul sau regresul în timp.

Acest clasament reprezintă și un instrument pentru identificarea problemelor majore, obstacolelor și lacunelor în transparența autorităților publice locale, dar și susținerea lor în eforturile de ridicare a nivelului de transparență. În plus, au fost formulate recomandări pentru îmbunătățirea transparenței și asigurarea furnizării informațiilor publice cetățenilor. În conformitate cu ultima monitorizare efectuată, media generală de transparență a raioanelor este de 42,22%, iar a localităților este de 30,44%, fiind în creștere în comparație cu mediile clasamentelor anterioare de transparență realizate de către IDIS „Viitorul”.

În cadrul proiectului „Viitorul European al municipiului Chișinău”, implementat de către IDIS „Viitorul”, pe parcursul anului 2011–2013, în cooperare cu Primăria Municipiului Chișinău, cu sprijinul financiar al Fundației Hanns Seidel, s-a reușit:

EDITAREA „ANTOLOGIEI DE PRACTICI DE SUCCES ALE COMUNITĂȚILOR DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU”

Cele mai bune practici ale comunităților din municipiul Chișinău au fost distinse cu diplome de merit la o ceremonie de premiere desfășurată la 9 decembrie 2011. Circa 12 comunități din municipiul Chișinău au fost recunoscute public pentru cele mai bune practici. Statutul de cea mai bună practică din municipiul Chișinău a fost decernat pe patru categorii: I. Buna guvernare: parteneriate comunitare de succes; II. Managementul strategic al comunităților locale; III. Dezvoltarea economică locală: realizări și performanțe și IV. Eficientizarea energiei și îmbunătățirea infrastructurii locale. Cele mai bune primării la aceste categorii au fost desemnate: Colonița, Grățiești, Budești, Tohatin, Ciorescu, Trușeni, Vadul lui Vodă, Cruzești, Durlești și Cricova.

LANSAREA FILMULUI DOCUMENTAR CHIȘINĂU – O CAPITALĂ EUROPEANĂ

Filmul documentar, lansat la 19 ianuarie 2012, la o ceremonie oficială desfășurată în incinta Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, constituie o premieră de promovare a potențialului investițional, turistic și cultural al capitalei, și a fost produs cu sprijinul financiar al fundații germane Hanns-Seidel, în colaborare cu primăria municipiului Chișinău. Filmul, disponibil în limbile română și engleză, a fost distribuit misiunilor diplomatice și organizațiilor internaționale rezidente în Republica Moldova. Documentarul, pe durata a douăzeci de minute, surprinde cele două decade ale

Vasile BOTNARU

jurnalist emerit, realizator
de emisiuni la Vocea
Basarabiei TV/Radio

În urmă cu trei decenii, fondatorii Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) și-au imaginat probabil că „VIITORUL” la zidirea căruia se angajaseră să pună umărul va fi tangibil, previzibil, clădit pe temelia unor expertize și prospecțiuni de natură să ajute guvernările să evite pe cât posibil aplicarea de soluții manageriale populiste, meschine, risipitoare și - ceea ce este cel mai important - cronofage. Realitatea s-a dovedit a fi, însă, mult mai ancorată în TRECUT. Cetățenii mai refractari la inițiativele sociale reformatoare, confortul și meschinăria au descurajat investiția intelectuală pe care a oferit-o generos și constant IDIS. În schimb, a crescut valoarea experienței acumulate, experiență la care face trimitere metaforică dictonul „Cine nu are bătrâni, să și-i cumpere”. Cine nu are un think tank ca IDIS „Viitorul” să cumpere produsele sale intelectuale de marcă.

Oleksiy SOLDATENKO

co-fondator, Institutul pentru mass-media și informare regională (IRMI, Ucraina)

Viitorul unei țări depinde în mod direct de cât de puternică este societatea sa civilă, de cât de liberă este mass-media și de cât de bine dezvoltate sunt instituțiile sale democratice. În Ucraina știm acest lucru poate mai bine decât oricine altcineva în acest moment. Și, în multe privințe, provocările cu care ne confruntăm sunt similare cu cele din Moldova. În orice proiect în care IRMI a lucrat împreună cu IDIS „Viitorul”, am admirat întotdeauna nivelul înalt de expertiză, precizie și punctualitate. Suntem bucușori să menținem o relație de lucru și de prietenie cu dumneavoastră timp de mai mulți ani. Felicitări pentru această minunată aniversare. Fie ca prietenii de încredere să vă fie mereu alături. Și fie ca inspirația să nu vă părăsească nicio dată.»

municipiului de la Declarația de Independență a Republicii Moldova, insistând pe peisajul arhitectonic și monumentele istorice. Totodată, despre ce înseamnă Chișinăul pentru cultura europeană, s-au expus personalități precum: Maria Cebotari, Maria Bieșu, Valentina Naforniță ș.a. Filmul documentar scoate în evidență Chișinăul ca un oraș al tinerilor și al oportunităților.

CREȘTEREA EFICIENȚEI ENERGETICE ÎN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Pe parcursul anilor 2010-2013, IDIS „Viitorul”, în cooperare cu primăria municipiului Chișinău, a implementat proiectul „**Creșterea eficienței energetice în municipiile Chișinău și Sevastopol în baza experienței pozitive existente**”, susținut financiar de către Delegația Uniunii Europene prin Programul CIUDAD (Cooperare pentru Dezvoltare Urbană și Dialog). Proiectul a durat 36 de luni și în cadrul acestuia au fost desfășurate mai multe activități, printre care, elaborarea PAED-ului pentru municipiul Chișinău; studii de fezabilitate și proiecte investiționale, elaborate de către experții IDIS, pe domeniile: iluminatul public, transport urban, izolarea termică a clădirilor rezidențiale; izolare termică în școli; două expoziții de prezentare a tehnologiilor inovatoare și eficiente energetic. Primăria municipiului Chișinău, în parteneriat cu IDIS, la 30 ianuarie 2013, a prezentat Planul de Acțiune privind Energia Durabilă pentru municipiul Chișinău (PAED). Municipiul Chișinău a devenit prima unitate administrativ-teritorială din Republica Moldova care a elaborat un PAED, asumându-și obligația ca până în 2020 să reducă cu 20% emisiile de CO₂, de a spori utilizarea energiei regenerabile cu 20% și creșterea eficienței energetice cu 20%. Totodată, în funcție de sectorul examinat, experții IDIS au elaborat măsuri concrete și un plan de acțiuni pentru reducerea emisiilor de CO₂ și creșterea eficienței energetice pentru anii 2012-2020.

METODOLOGIA DE APLICARE A TAXELOR LOCALE ÎN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

În procesul de implementare a proiectului „**Metodologia de aplicare a taxelor locale în municipiul Chișinău**”(2021), finanțat de către Abt Britain, prin programul Good Governance Fund Technical Assistance Facility Eastern Partnership, IDIS „Viitorul” a analizat sistemul de colectare a taxelor în municipiul Chișinău și a venit cu o serie de propuneri și recomandări de metodologii privind crearea unui sistem flexibil, diferențiat și transparent de taxare la nivel local. Astfel, au fost dezvoltate și propuse: Metodologia de aplicare a taxei pentru unitățile comerciale și/sau prestări servicii; Metodologia de aplicare a taxei pentru amenajarea teritoriului; Metodologia de aplicare a taxei pentru salubritate; Metodologia de aplicare a taxei de la posesorii de câini; Metodologia de aplicare a taxei pentru parcaj; Metodologia de aplicare a taxei pentru iluminatul public; Metodologia de aplicare a taxei pentru dezvoltare.

Asigurarea eficienței în prevenirea și lupta împotriva corupției sunt prevăzute de Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Una dintre prioritățile și direcțiile de activitate ale IDIS este dezvoltarea economică durabilă, iar consolidarea integrității în sectorul public și lupta eficientă cu corupția la orice nivel o poate impulsiona. IDIS „Viitorul” a pledat pentru o societate cu zero toleranță la corupție și un sector public și privat al cărei pilon de bază este integritatea. Iar, pentru atingerea acestui deziderat, IDIS contribuie prin propunerea soluțiilor de îmbunătățire a cadrului legal și instituțional, monitorizarea documentelor de politici publice, sporirea transparenței în sectorul public printr-o abordare sistemică și participativă. Pe parcursul anilor, IDIS a implementat mai multe proiecte și inițiative privind reducerea riscurilor de corupție, consolidarea integrității în sectorul public și privat, dar și educarea societății cu toleranță zero față de corupție.

ELABORAREA POLITICILOR PUBLICE PRIVIND CONSOLIDAREA INTEGRITĂȚII ȘI PREVENIREA CORUPȚIEI

IDIS „Viitorul” a oferit suport Centrului Național Anticorupție în procesul de ajustare și extindere a Planului de Acțiuni al Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție până în anul 2023. În același timp, echipa IDIS „Viitorul” a dezvoltat *Planurile Strategice locale de integritate și acțiuni anticorupție ale municipiului Ungheni* (pen-

tru 2022-2024) și ale municipiului Cahul (pentru 2022-2025) în colaborare cu autoritățile publice locale din Ungheni și Cahul, și cu suportul EU-4Moldova-UNDP. Planurile de integritate au fost elaborate prin aplicarea unei metodologii care are la bază o abordare strategică și participativă, cu analiza activităților și a serviciilor prestate de către primării, dar și implicarea tuturor stakeholderii la nivel local. Metodologia „Insule de integritate” a presupus diagnosticul activităților/serviciilor publice vulnerabile și identificarea soluțiilor de prevenire și tratarea riscurilor de corupție prin aplicarea formulei corupției a lui Robert Klitgaard.

EVALUAREA ȘI MONITORIZAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIILOR PLANURILOR DE INTEGRITATE, PRECUM ȘI A CERINTELOR PRIVIND INTEGRITATEA INSTITUȚIONALĂ ÎN CADRUL AUTORITĂȚILOR PUBLICE CENTRALE ȘI LOCALE

Pe parcursul anilor, experții IDIS „Viitorul” a oferit autorităților suport în eforturile acestora de evaluare și monitorizare a implementării strategiilor, planurilor de acțiuni în diferite sectoare, precum și planurilor locale și sectoriale de integritate și acțiuni anticorupție. Printre acestea enumerăm: Planurile sectoriale anticorupție în domeniul achizițiilor publice și în domeniul fiscal, o serie de Planuri locale (raionale) de integritate.

Acestea prezintă progresul, inclusiv impactul, privind implementarea acțiunilor prevăzute în documentele de politici, identifică deficiențele, dar și formulează o serie de recomandări menite să contribuie la consolidarea integrității instituționale și reducerea riscurilor de corupție în domeniul achizițiilor publice și în domeniul fiscal.

La nivel local, IDIS a monitorizat implementarea Planurilor locale (raionale) anticorupție din Cahul, Cantemir, Leova, Strășeni, Hîncești și Ialoveni. Rapoartele de monitorizare au scos în evidență lacunele, inclusiv cele normative, procesele și mecanismele ineficiente, fiind, totodată, formulate recomandări de politici pentru îmbunătățirea procesului de prevenire și combatere a corupției la nivel local. În plus, au fost monitorizate cauzele penale și contravenționale în privința reprezentanților administrațiilor locale referitor la actele conexe corupției, ca instrumente de influențare, inclusiv politică, asupra aleșilor locali.

În aceleași eforturi de contribuție la consolidarea integrității și reducerea corupției, IDIS a efectuat un exercițiu de evaluare a implementării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, care a cuprins și evaluarea sistemului național de integritate. În acest sens, a fost analizat gradul de realizare de către Republica Moldova a măsurilor ce țin de activitatea Autorității Naționale de Integritate privind asigurarea integrității în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenire a corupției.

Alte două instituții publice - Serviciul Fiscal de Stat și Inspectoratul de Stat al Muncii, au beneficiat în anul 2021 de suportul IDIS în procesul de identificare și evaluare a riscurilor de corupție prin aplicarea instrumentelor de analiză a legislației aplicabile și a rezultatelor activității acestora.

ANALIZA RISCURILOR DE CORUPȚIE ÎN ACTIVITATEA ANTREPRENORIALĂ

Pentru a radiografia situația curentă și tendințele în ceea ce privește fenomenul corupției și impactul acestuia asupra mediului de afaceri din Republica Moldova, IDIS „Viitorul” a realizat mai multe cercetări, sondaje la nivel național, interviuri și evenimente publice cu reprezentanții agenților economici. Rapoartele elaborate au prezentat

publicului percepția businessului față de corupție și interacțiunea cu acest fenomen, fiind identificate cele mai mari riscuri de corupție și soluții pentru autoritățile publice, cadrul legislativ și regulatoriu în lupta împotriva corupției. În plus, „Agenda Anticorupție a Businessului din Republica Moldova 2017 – 2018” a cuprins și angajamentul întreprinderilor de a-și elabora și implementa standarde de guvernantă corporativă, de conformare anticorupție, inclusiv standardul internațional ISO 37001: 2016.

Un subiect important al cercetărilor l-a constituit analiza riscurilor de corupție și impactul controlului de stat asupra activității agenților economici din Republica Moldova. Rapoartele elaborate au radiografiat lacunele, problemele și riscurile în procesul de efectuare a controlului de stat, precum și au prezentat soluții care, în viziunea sectorului privat, vor contribui la îmbunătățirea procesului de control.

MONITORIZAREA IMPLEMENTĂRII STANDELELOR ȘI POLITICILOR DE INTEGRITATE DE CĂTRE COMPANIILE PUBLICE

Pe parcursul a trei ani, IDIS „Viitorul” a monitorizat 68 de întreprinderi de stat, municipale și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, sau municipale din Republica Moldova, pentru a determina nivelul de transparență și a reduce riscurile de corupție în activitatea acestora. În rezultat monitorizării a fost stabilit clasamentul celor mai transparente întreprinderi cu capital public, care poate fi accesat pe pagina web <http://companies.viitorul.org>.

Pe parcursul anului 2020, IDIS a oferit suport Centrului Național Anticorupție în monitorizarea implementării Planurilor de integritate și/sau Registrelor riscurilor de întreprinderi de stat și municipale. În Raportul elaborat sunt prezentate rezultatele procesului de evaluare a 30 de entități - cele mai mari și importante din punct de vedere strategic întreprinderi de stat și municipale. Raportul a prezentat și o serie de recomandări privind consolidarea integrității și reducerea riscurilor de corupție în cadrul întreprinderilor de stat și municipale.

În ultimii 30 de ani, IDIS a publicat circa 1000 studii și monografii cu referire la finanțele publice locale, autonomie locală, management organizatoric, drept constituțional și drept public, dezvoltare

locală și regională, calitatea serviciilor publice, management instituțional etc.. Au fost pregătite numeroase rapoarte analitice pentru instituții internaționale: Consiliul Europei, OSCE, OECD, PNUD.

O SUCCINTĂ SELECȚIE A STUDIILOR ȘI RAPOARTELOR REALIZATE ÎN PERIOADA 2013-2023

Denumirea	Anul realizării	Autor / Autori
Starea democrației locale	2023	Liubomir Chiriac, Viorel Pîrvan, Pavel Vintilă
Modernizarea sistemului de taxe locale: Instrument de bază în creșterea autonomiei financiare locale	2023	Veaceslav Ioniță
Municipalizarea: Calea spre modernizarea unităților administrativ teritoriale de nivelul II	2023	Viorel Pîrvan
Finanțele publice locale în Republica Moldova: Probleme, constrângeri și perspective de raționalizare	2023	Angela Secrieru
Educația în contextul reformei Administrației Publice Locale: Soluții oferite prin municipalizare	2023	Cătălina Scorțescu
Statutul raioanelor ca unități administrativ-teritoriale. Domeniile proprii de competență și domeniile cu statut incert	2023	Viorel Pîrvan
Antologia bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova	2022	Ana-Maria Veverița, Anatol Moldovan, Liubomir Chiriac, Valeriu Musteață, Vlad Catlabuga
Implementarea dronelor în agricultura de precizie	2022	Dorin Afanas
Complexul agroindustrial: repere pentru investiții și creșterea exporturilor	2022	Viorel Chivriga

Denumirea	Anul realizării	Autor / Autori
Ghid de bune practici: Achiziții Publice Durabile	2022	Ana-Maria Covalenco, Carolina Ungureanu, Diana Enachi, Vadim Țurcan, Viorel Pîrvan
Ghid de monitorizare a achizițiilor publice: instrument pentru societatea civilă	2022	Diana Enachi, Viorel Pîrvan
Predicții	2022	Igor Munteanu, Dumitru Mânzărari, Vladislav Gribincea, Veaceslav Ioniță, Carolina Ungureanu, Ion Tăbârță, Ion Manole, Rodica Gramma, Ion Muntean, Valentina Casian
Raport de monitorizare: Transparența Autorităților Publice Locale din Republica Moldova în anul 2020	2021	Viorel Pîrvan, Diana Enachi
Indicele de percepție a sistemului de achiziții publice din Republica Moldova (ediția a III-a)	2021	Diana Enachi, Viorel Pîrvan, Carolina Ungureanu, Vadim Țurcan
Studiu despre relațiile de bună vecinătate și stabilitate în sectorul dunărean al bazinului Mării Negre	2021	Marius Mitrof, Aleksandr Prigarin, Sergiu Cornea
Raport de monitorizare a achizițiilor publice din orașul Călărași	2021	Diana Enachi
Raport de monitorizare Nr.3: Transparența întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova	2021	Viorel Pîrvan
Raport de monitorizare alternativă a implementării acțiunilor din Planul local (raional) anticorupție pentru anii 2018-2020 al raionelor: Ialoveni, Hâncești, Strășeni	2021	Liubomir Chiriac, Ion Creangă, Eduard Țugui, Ana Znaceni
Cartografierea angajamentelor asumate de către Republica Moldova în cadrul acordurilor internaționale cu referire la achizițiile publice durabile	2020	Carolina Ungureanu, Vadim Țurcan
Raport de evaluare a impactului planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020	2020	Angela Secrieru, Diana Enachi, Viorel Pîrvan
Raportul de evaluare al potențialului de independență al instituțiilor publice din Republica Moldova	2020	Viorel Pîrvan
Prevenirea și combaterea corupției la nivel local în Republica Moldova	2020	Eduard Țugui, Ion Tăbârță, Veaceslav Berbeca
Raportul privind starea democrației din Republica Moldova. Democrația, amenințată de fraudă bancară, corupție și neîncredere în instituțiile statului	2020	Veaceslav Ioniță, Diana Enachi
Raport de monitorizare alternativă a implementării acțiunilor din planul local (raional anticorupție pentru anii 2018 – 2020 (perioada de monitorizare – anul 2019) al raioanelor: Leova, Cantemir, Cahul	2020	Viorel Pîrvan, Liubomir Chiriac, Ana Znaceni, Ion Creangă
Evaluarea implementării Acordului de Asociere	2019	Veaceslav Berbeca, Viorel Pîrvan, Eduard Țugui, Angela Secrieru, Ion Tăbârță
Dezvoltarea sectorului asociativ de tineret în regiunile Republicii Moldova: realități și perspective	2019	Veaceslav Berbeca, Eduard Țugui, Ana Indoitu

DEPARTAMENTUL

B Economie de piață funcțională

Departamentul Economie de piață funcțională și-a început activitatea în anul 2002, atunci când experții IDIS au contribuit la scrierea Raportului pe țară pe dezvoltarea micului business, în cadrul proiectului INVESTMENT COMPACT al Pactului de Stabilitate, desfășurat de către OECD în toate țările Europei de Sud-Est și au elaborat Studiul „Constrângerile economice și legislative în dezvoltarea businessului în economia rurală”, în cooperare cu Agroinform, Contact (NOVIB).

B1 SCURT ISTORIC

În iunie 2004, IDIS a lansat Monitorul Economic (Economic Statewatch) ca instrument de evaluare și prognoză a tendințelor economice, sociale și politice din Republica Moldova în cadrul proiectului „Consolidarea procesului decizional în Moldova” prin intermediul instrumentelor de monitorizare independente și dezbateri de politici economice. Proiectul a urmărit să sprijine monitorizarea și evaluarea principalelor politici economice și sociale din Republica Moldova. Scopurile proiectului au mai inclus asigurarea unui cadru adecvat de reflecție și monitorizare independentă a politi-

cilor economice și de reducere a sărăciei în Republica Moldova, încurajând dezbaterile publice pe subiecte legate de implementarea strategiei de reducere a sărăciei și creștere economică (SCERS).

Proiectul a contribuit la îmbunătățirea calității dezbaterilor publice asupra chestiunilor de natură economică și de reducere a sărăciei, definite prin subiectele de bază ale cercetării propuse. Scopurile proiectului au fost corelate cu obiectivele politice pe termen mediu reliefate în SCERS (creșterea durabilă și substanțială economică,

Sergiu CORNEA

doctor habilitat, conferențiar universitar,
rector al Universității de Stat „B.P. Hasdeu”
din Cahul

Republica Moldova a pășit în cel de-al patrulea deceniu al dezvoltării independente. În această perioadă, la guvernare s-au succedat forțe și actori politici cu viziuni diferite și capacitate mai mult sau mai puțin articulată pentru a răspunde clar obiectivelor de dezvoltare a societății moldovenești. Startul edificării unei culturi democratice a fost marcat de incertitudini politice, dar mai ales economice. În aceste condiții, când problemele existențiale eclipsează variile forme de manifestare a activismului civic, un grup de tineri inimoși creează IDIS „Viitorul”. Un gest pe cât de optimist, reflectat și în nume, pe atât de curajos, reflectat în misiunea asumată. Consecvența și responsabilitatea cu care s-a angajat în acest demers permit a-i atribui calitatea de cel mai valoros think tank independent. Fără echivoc, se poate afirma că activitatea IDIS reprezintă o caracteristică importantă și apreciată a unei adevărate societăți democratice: informează cetățenii cu privire la chestiuni de interes public. Fie că este vorba despre politici sociale, administrare publică, dezvoltare locală și regională, sau politici de securitate, economie, integrare europeană etc, reflecțiile și studiile întreprinse sunt expresia unei lupte a ideilor, oferind o susținere bazată pe cercetare și comentarii bazate pe dovezi. Toate acestea, împreună cu promovarea exemplelor de bune practici, au avut un impact deosebit asupra constituirii și dezvoltării sistemului actual al administrației publice locale, aleșilor locali de ambele niveluri, al funcționarilor publici din primăriile și instituțiile publice locale. Monografii, lucrări de sinteză, culegeri de lucrări și materiale, sinteze, ghiduri practice, recomandări etc, elaborate de colaboratorii IDIS au îmbogățit fondul de carte al bibliotecilor universitare, fiind un real suport teoretic și empiric în completarea și perfecționarea cursurilor academice.

reducerea sărăciei și inegalităților, dezvoltarea resurselor umane). Proiectul a cooperat cu diverși actori relevanți pentru atingerea acestor obiective într-o facilitare a implementării SCERS (ONG-uri, donatori internaționali, agenții guvernamentale).

În anul 2007, în cadrul proiectului dat „Consolidarea cadrului legal și a practicilor de afaceri în RM”, IDIS a oferit expertiză, evaluări independente și recomandări practice asupra fenomenului numit convențional - „impozitare neoficială”. Scopul era de reglementare corespunzătoare a businessului în Republica Moldova, creșterea responsabilității autorităților publice și eliminarea fenomenelor legate de corupție, abuz administrativ, spălare de bani, implicând autoritățile și sectorul privat într-o relație neoficială, în care fiecare parte acționează în mod ilegal. Expertiza furnizată de IDIS a luat forma unei investigații în teren. S-a urmărit evaluarea proporțiilor, mizei și regulilor „informale” ale acestui fenomen. S-a constatat creșterea și popularitatea acestor forme de extorcere a banilor din sectorul privat de către oficiali și agenții guvernamentali. Studiul final a conținut recomandări concrete de diminuare a voluntarismului administrativ și de reevaluare a cadrului de reglementare general. Cercetarea s-a bucurat de o apreciere deosebită din partea mediului „afectat” de fenomen, dar și din partea asociațiilor de business.

Începând cu 2008, IDIS, în parteneriat cu Centrul Internațional pentru Inițiativă Privată (CIPE, USA), a lansat o serie de proiecte axate pe promovarea dialogului public privat prin **Agenda Națională de Business din Moldova (ANB)**. Ca parte a unei inițiative de promovare a dialogului dintre mediul de afaceri și guvern, în cadrul Agendei Naționale de Business, au fost elaborate și propuse prioritățile și mecanismele de dezvoltare a sectorului privat din Republica Moldova. Ultimele se regăsesc atât în programele guvernamentale ale ministerelor de resort, cât și în Strategia Națională de Dezvoltare „**Moldova 2020**”.

Proiectele ANB au oferit oportunități și beneficii considerabile pentru asociațiile de afaceri și noul guvern democratic al Republicii Moldova, prin dialog și dezbateri de consolidare a încrederii. Dobândind o recunoaștere publică, Agenda promovată de asociațiile de afaceri, a fost percepută ca o platformă potrivită pentru agenții economici și autoritățile de stat să se întâlnească și să discute într-un mod transparent și simplu probleme reale de pe agenda politică. Asociațiile de afaceri s-au alăturat ANB în scopul de a insufla pragmatism și responsabilitate democratică noilor autorități politice, care au preluat puterea după alegerile repetate din 2009.

Acest lucru a fost consolidat și întărit prin repetare și instituționalizare, adică prin actualizări anuale ale planului strategic al ANB, suport pentru noii lideri, reprezentând circumscripțiile lor, precum și elitele naționale de afaceri. Noua etapă a ANB coincide cu schimbările politice profunde și mult așteptate, care a adus în Republica Moldova nu doar un banal follow-up cu privire la inițiativele din sectorul privat, dar instrumentele de politică imediate, tehnici de advocacy avansate și de pregătire instituțională pentru cele mai reprezentative asociații de afaceri. Dezbaterile largi de politici, definite în așa mod de către partenerii ANB, se bazează pe încrederea în participarea democratică și dialog. Implicarea și participarea activă a comunității de afaceri prin intermediul ANB este oportună pentru includerea preocupărilor majore ale sectorului privat în procesul de reformă.

Din 2010, IDIS „Viitorul” a organizat în fiecare an Forumul Moldo-German consacrat finanțării Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ÎMM). Forumul a avut loc în cadrul Programului TRANSFORM al Ministerului Federal de Finanțe al Germaniei, cu participarea Băncii de Dezvoltare KfW. Două dintre ediții au fost organizate la Chișinău, iar altele două - la Comrat, în UTAG Găgăuz-Yeri și Vadul lui Vodă. Astfel, participanții au avut posibilitatea să-și expună dificultățile pe care le întâlnesc în desfășurarea activităților, dar și propunerile privind eficientizarea finanțării sectorului ÎMM. Totodată, în cadrul forumului, pentru oamenii

de afaceri din sectorul ÎMM au fost organizate expoziții cu oferte de finanțare avantajoase din partea sectorului bancar și a Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), în prezent Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA). În urma meselor rotunde organizate în cadrul Forumului, în baza chestionarelor completate de către reprezentanții ÎMM-urilor, a fost publicat în 2012 studiul „Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective”, tradus în engleză și rusă. Departamentul Economic al IDIS a ajutat asociațiile să-și dezvolte capacitățile organizatorice și abilitățile de advocacy, prin diagnosticare și formare, și le-a ajutat să transfere abilitățile în practică.

Departamentul Economie de piață funcțională, elaborează cu regularitate analize și prognoze economice, identifică și discută problemele de dezvoltare ale sectorului privat, de administrație fiscală și vamală, de reducere a sărăciei și alte politici sociale. Începând cu 2004, în cadrul Departamentului, a fost inițiată publicarea Monitorului Economic. Din 2008, IDIS, împreună cu mai mult de 30 de asociații de afaceri și camere de comerț, a publicat Agenda Națională de Business. Din 2013, elaborează Rapoarte de monitorizare și evaluare, care fac parte din implementarea priorităților ANB. Departamentul a publicat o serie de alte documente de poziție și policy brief-uri care țin de economia tenebră, politici economice și investițiile și problemele de dezvoltare ale sectorului privat, care sunt răspândite în rândul factorilor de decizie și a liderilor de opinie.

Activitățile desfășurate de către echipa IDIS în cadrul Departamentului Economic a obținut în mod constant recunoașterea publică în rândul beneficiarilor săi convenționali: organizații private, organizații ale donatorilor străini, think tank-uri, bănci și sectorul privat, partide politice și asociații. În acest context, IDIS a devenit membru al mai multor asociații profesionale cum ar fi EPIN (Rețeaua Institutelor de Politici Economice a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)) și PASOS (Rețeaua Institutelor și Asociațiilor de Politici Publice). Ulterior, Departamentul a fost reorientat spre monitori-

zarea implementării SRS (Strategia de reducere a sărăciei) (2004 - 2007), a Planului Național de Dezvoltare (2008-2010) și mai târziu a Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2020 (din 2012 până în prezent), și să coopereze cu CIPE (Center for International Private Enterprise), SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency) și PNUD.

Produse analitice și servicii de consultanță și training ale Departamentului economic includ printre altele:

- Lucrări de analiză de politici publice;
- Expertize și evaluări ale impactului actelor legislative și administrative, proiecte și programe;
- Propuneri de modificări legislative și instituționale și proiecte de acte normative;
- Previziuni pe termen lung și scurt și analiza tendințelor pentru economia Republicii Moldova și componente ale sale;
- Suport analitic pentru procese de luare a deciziilor;
- Ateliere de lucru de bază și în profunzime cu privire la fundamentele de politici publice și analiză;
- Comentarii ale experților, prezentări, informări, și consultări pe probleme sociale, politice și economice.

Pentru a pune în practică prioritățile sale, Departamentul a dezvoltat și implementat două instrumente analitice de bază: Monitorul Economic (ME) și Agenda Națională de Business (ANB). **Monitorul economic** – produs analitic, publicat de către IDIS din 2004, cu scopul de a analiza situația macroeconomică și a politicilor economice din Republica Moldova. Pune un accent deosebit pe cercetare și previziuni de dezvoltare a celor mai importante sectoare și recomandări privind măsurile de politici economice.

Din 2007, IDIS conduce inițiativa de a promova dialogul public-privat pe baza **ANB**. Aici reprezentanții comunității de experți, în colaborare cu cele mai importante asociații de afaceri formulează prioritățile pentru dezvoltarea sectorului privat din Republica Moldova.

Departamentul Economic al IDIS a continuat elaborarea și prezentarea publică a produselor sale analitice: Monitorul Economic, Statistica Economică, dar și studii de politici publice pe subiecte de interes real pentru opinia publică și decidenți, cum ar fi: industria gazului, piața energetică, cadrul general de reglementare a business-ului, impozite oficiale și neoficiale etc.. Departamentul a organizat și susținut dezbateri economice săptămânale, cu invitarea actorilor relevanți pentru discutarea politicilor agricole, sistemul asigurărilor sociale, datoriile Transnistriei etc..

Materialele analitice ale Departamentului Economic sunt distribuite către organizațiile de stat, organizații comerciale din Republica Moldova, mass-media și agenții de știri, sunt plasate pe Internet (www.viitorul.org).

Colaboratorii Departamentului au o vastă experiență în studii analitice de politici economice în sectorul real și creșterea economică, fac parte din consiliile consultative ale ministerelor și comisiilor parlamentare.

Maria COJOCARU

doctor în științe economice,
conferențiar universitar la
Universitatea de Stat din Moldova

Sunt mândră și onorată de colaborarea cu echipa IDIS „Viitorul”. În acești 30 de ani de activitate, IDIS și-a creat o identitate proprie de promotori ai transparenței, ai activismului comunitar, intoleranței la corupție, devenind o platformă de formatori de opinii constructive. O adevărată „a cincea putere”. Îmi exprim aprecierea pentru entuziasmul și profesionalismul echipei, printre care și discipoli, pe care i-am cunoscut în calitate de studenți merituosi la USM. Cu această ocazie, vă doresc ca toate activitățile minunate, pe care le-ați realizat întru consolidarea societății noastre, să cunoască o continuitate frumoasă, oferind mari perspective viitorului european și prosper al Republicii Moldova.

B3

AGENDA NAȚIONALĂ DE BUSINESS (ANB) O PLATFORMĂ DE DIALOG ÎNTRE MEDIUL DE AFACERI ȘI AUTORITĂȚILE PUBLICE

IDIS „Viitorul” a pledat, și a promovat în toți ani săi de existență, principiile economiei de piață, libera concurență și consensul social, factori esențiali în creșterea competitivității companiilor locale, fapt ce contribuie esențial la consolidarea democrației în Republica Moldova și sunt pilonii pe care se construiește bunăstarea și liajul social din societate.

În vederea atingerii acestui deziderat de peste 15 ani, a fost creat și promovat dialogul dintre mediul de afaceri și autoritățile publice de toate nivelurile. O voce puternică a mediul de afaceri poate fi doar atunci, când această voce este reprezentativă și consolidată. Pentru aceasta, cu efortul a peste 40 de asociații de business din Republica Moldova, care reprezintă peste 90% din economia națională, a fost creată o platformă națională de dialog - Agenda Națională de Business (ANB).

Prin intermediul ANB, mediul de afaceri din Republica Moldova își promovează și apără interesele sale, printr-un dialog civilizat cu organele puterii de stat. Totodată, ANB este un partener de încredere a statului în lupta sa cu corupția și eliminarea barierelor inutile în domeniul afacerilor. Crearea unui climat economic favorabil, dezvoltarea unui mediu concurențial, sunt prioritățile atât ale mediului de afaceri cât și a autorităților statului.

Prin filosofia sa, IDIS promovează ideea că mediul de afaceri este partenerul de bază a statului în dezvoltarea economică a țării și în soluționarea problemelor sociale din societate. Cooperare, încredere reciprocă și respectarea intereselor unui altuia, sunt elementele fundamentale în consolidarea democrației în Moldova și crearea unui stat de drept bazat pe principii și valori europene, în avantajul tuturor cetățenilor săi.

Bugetarea participativă (BP) reprezintă o practică de democrație participativă prin care cetățenii se implică în decizii cu privire la modul în care sunt alocați banii publici. BP este un mecanism de implicare a cetățenilor în procesul decizional la nivel local și la dezvoltarea unui dialog constructiv dintre administrația publică locală și cetățeni. Proiectul a fost implementat în perioada 2019-2020, de către IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu organizația cehă Agora Central Europe, Primăria orașului Ialoveni și Primăria satului Budești, cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Cehe. Proiectul a urmărit să îmbunătățească transparența și cooperarea dintre sectorul public și cetățeni, în cadrul procedurilor bugetare, prin consolidarea bunei guvernări la nivel local.

Preșcolarii de la grădinița „Viorel și Viorica” din satul Budești au acum parte de tobogane noi, iar locuitorii din Ialoveni, au un teren multifuncțional de sport de 800 m², după ce cetățenii din aceste localități au decis, cu ajutorul bugetului civic, cum să investească 10 mii de euro în dezvoltarea locală. Acestea sunt doar câteva din rezultatele proiectului **„Bugetare participativă – instrument eficient pentru participarea cetățenească în Moldova”**, prezentate de către IDIS pe 9 iulie, în cadrul conferinței finale a proiectului. În cadrul proiectului, cetățenii din Budești și din Ialoveni au depus proiecte de propuneri în vara anului 2019 pe domeniile de competență locală și au votat proiectul câștigător

prin SMS și vot direct. În total, au fost depuse 27 de proiecte din ambele comunități. Ideile au vizat mai multe domenii, printre care infrastructura socială, mobilitate urbană, amenajarea teritoriului, cultură, terenuri de joacă și de sport, educație și smart city. De asemenea, a fost creată Metodologia bugetării participative pentru autoritățile publice locale din Moldova, care a fost ulterior transferată în alte localități din țară. Unul dintre obiectivele pe termen lung ale proiectului este creșterea numărului de municipalități, cel puțin 10, care vor folosi instrumentul de bugetare participativă.

Prin implementarea proiectului echipa IDIS „Viitorul” a reușit să crească competențele Primăriei orașului Ialoveni și ale Primăriei satului Budești în promovarea conceptului de bugetare participativă. Astfel, pe durata desfășurării proiectului aceștia au beneficiat de mai multe ateliere de lucru în cadrul cărora au fost instruiți cum să coordoneze bugetarea participativă în comunitățile lor.

În prezent, în perioada 2023-2024, IDIS „Viitorul”, implementează proiectul **„Bugetare mai transparentă și incluzivă în Moldova: implicarea cetățenilor activi și a tinerilor din trei municipii în formarea bugetării și transferul de experiență în alte municipii Moldova”**, care este sprijinit financiar de către Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Cehe și implementat de AGORA CENTRAL EUROPE, IDIS „Viitorul”, Primăria satului Budești, Primăria orașului Ialoveni, Primăria orașului Strășeni.

Una dintre prioritățile IDIS ține de promovarea eficienței energetice la nivel local. În acest sens, a fost promovat și implementat proiectul de eficiență energetică „Eficientizarea iluminatului public în orașul Călărași – Licurici în inima Codrilor”, care și-a propus să eficientizeze sistemul de iluminat public în orașul Călărași și să consolideze capacitățile autorităților publice locale privind sporirea eficienței energetice, implementând un sistem durabil de management energetic, iar nivelul de siguranță și confort pentru cetățeni și vizitatori va crește semnificativ. Pe termen lung, proiectul a asigurat o economie reală de 6500 euro/an, și a contribuit la reducerea emisiilor de CO₂. **Aproape 17 mii de locuitori din orașul Călărași beneficiază de un sistem modern de iluminare stradală, dirijat online.** Lungimea rețelei de iluminat stradal constituie 25 de kilometri și asigură economisirea energiei, dar și reducerea costurilor de întreținere și exploatare. De asemenea, orașul Călărași a devenit mai strălucitor după ce clădirea Muzeului de Istorie și Etnografie din localitate a fost iluminată arhitectural, iar 20 de treceri pietonale au fost iluminate conform standardelor europene în domeniul energetic. Proiectul imple-

mentat în perioada 2018 – 2021 de către Primăria orașului Călărași, în parteneriat cu IDIS „Viitorul”, a fost finanțat de către Uniunea Europeană prin intermediul programului UE „Convenția Primărilor. Proiecte demonstrative” și cofinanțat de către Primăria orașului Călărași și Agenția pentru Eficiență Energetică. Costul total al proiectului a fost de 680 750 euro, dintre care 544 600 de euro a constituit grantul oferit de către UE, iar 136 150 de euro a fost contribuția națională și locală prin intermediul Primăriei orașului Călărași și a Agenției pentru Eficiență Energetică. Astfel, 39 de străzi din orașul Călărași și-au înnoit sistemele de iluminat public. În localitate au fost montate 940 de corpuri de iluminat LED, de ultimă generație, care funcționează în baza unui sistem online de monitorizare, control și dirijare, iar cablurile de alimentare cu energie electrică sunt instalate subteran. Orașul Călărași a aderat în 2012 la Convenția Primarilor Privind Clima și Energia. Tehnologiile de modernizare a sistemului de iluminat din orașul Călărași sunt integrate într-un singur sistem și au menirea de a aduce plusvaloare întregului proiect, dar și să amplifice beneficiile și avantajele unui sistem public modern de iluminat.

Ion MANOLE

director executiv al Asociației
Obștești Promo-LEX

Proiectul de emisiuni video „Analize economice cu Veaceslav Ioniță” este realizat de către Veaceslav Ioniță, expert în politici economice la IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu portalul online „Privesc.Eu”, care realizează zilnic zeci de transmisiuni în direct, de la cele mai importante evenimente din Republica Moldova. Conceptul proiectului de emisiuni prevede difuzarea, în fiecare zi de vineri, la ora 11.30, din studioul media al IDIS „Viitorul”, a unei emisiuni, care abordează diferite teme economice de actualitate pentru Republica Moldova. Emisiunea durează cel mult 30 de minute, timp în care Veaceslav Ioniță, autorul tuturor emisiunilor, prezintă, de fiecare dată în mod obiectiv, rezultatele unei analize economice, realizată pe o temă actuală și de interes pentru societate. Cercetările expertului în politici economice al IDIS „Viitorul” sunt incluse în documente de tip ppt și sunt prezentate live în timp ce prezintă rezultatele analizei.

Scopul acestui proiect de emisiuni video pe teme economice este de a analiza fenomenele economice de ultimă oră din Republica Moldova, cu impact asupra altor domenii strategice din țară, cum ar fi cel social, politic, care afectează sau influențează pe fiecare dintre locuitorii Republicii Moldova. Totodată, se urmărește familiarizarea și educarea cetățenilor în spiritul în gândirii economice și al reacționării pe potruiva așteptărilor la ceea ce se petrece în societate. Veaceslav Ioniță urmărește, prin realizarea acestui șir de emisiuni, să ofere, inclusiv, servicii educaționale de calitate în domeniul economic pentru cetățeni, agenți economici, autorități etc.

Expertul, în cadrul emisiunilor, aduce aprecieri personale, asupra unor decizii ale factorilor de decizie, care conțin elemente economice. Totodată, face recomandări pentru autorități centrale și locale, pentru a schimba situația, acolo unde este cazul, pentru a depăși anumite obstacole. Startul proiectului de emisiuni video a fost dat la 23 aprilie 2021, iar prima temă prezentată de către Veaceslav Ioniță a fost despre perspectivele pieței imobiliare pentru anul 2021. În decursul celor peste doi ani de realizare a emisiunii săptămânale, au fost realizate peste 110 de emisiuni de analize economice, unde au fost abordate teme economice de ultimă oră, de actualitate. Pe baza fiecărei emisiuni, echipa de comunicare a IDIS „Viitorul”, realizează comunicate de presă, care de fiecare dată sunt plasate pe pagina web a IDIS „Viitorul” (viitorul.org), dar și expediate instituțiilor de presă pentru informare și realizare de știri/reportaje.

IDIS „Viitorul” este un reper valoros pentru societatea civilă din Republica Moldova, datorită contribuției sale la dezvoltarea și promovarea proceselor democratice. În primul rând, voi remarcă faptul că IDIS pe parcursul istoriei a devenit izvor de idei și mișcări sociale, care au marcat sau influențat mai multe domenii vitale. Vorbim aici despre securitate, economie, relații internaționale și administrație publică. Aparent misiunea și obiectivele IDIS au fost inserate în politicile publice promovate pe parcursul anilor de către absolut toate guvernarile. Echipa IDIS a jucat și joacă în continuare un rol important în dezvoltarea societății noastre, devenind inseparabilă de tot ce înseamnă resurse și proces de dezvoltare a Republicii Moldova. Rolul asumat de către IDIS ca organizație a societății civile, rămâne ca și anii precedenți foarte actual, necesar și important pentru societatea noastră ce se află într-o permanentă și îndelungată tranziție. La Mulți Ani, IDIS „Viitorul”.

Consecințele sociale ale reformelor desfășurate în Republica Moldova de la independență până în prezent, au fost în vizorul experților IDIS „Viitorul” în cadrul Departamentului Societate Competitivă. Această orientare în cadrul IDIS a apărut ca o reacție la confruntarea Republicii Moldova cu unele amenințări de ordin social, fiind evidente gravele carențe ale spiritului civic și educației publice. Apărut cu numele Democratizare, acest departament s-a numit ulterior Societate Competitivă având în vedere existența problemelor sociale tot mai grave.

Orientat inițial către susținerea inițiativelor de educație civică, în prezent, în cadrul acestui departament se elaborează studii de politici publice în domeniul social, se monitorizează și evaluează activitățile de politici sociale ale diferitor instituții publice (în special a Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Sănătății, Ministerului Educației etc.), se fac diferite campanii de advocacy în domeniul social.

Departamentul este specializat în implementarea proiectelor ce țin de evaluarea politicilor sociale, de educație civică, democratizare, politică externă, integrare europeană, management al crizelor și prevenire a acestora (early warning), egalitate de gen. Experții din cadrul departamentului fac cercetări în ariile tematice de care sunt responsabili și promovează reforme sectoriale, organizează cursuri de instruire și desfășoară campanii publice pentru a stimula participarea civică.

C1 POLITICI SOCIALE

Politicile sociale promovate de către ministerele de resort au fost atent analizate de către experții IDIS „Viitorul” venind cu avize profesionale, rapoarte de monitorizare și studii. Un produs fidel al acestei tradiții este editarea Monitorului Social, un produs analitic ce apare de patru ori pe an, fiecare număr abordând subiecte sociale de maximă sensibilitate: situația demografică a țării și potențialele amenințări; situația copiilor născuți în afara familiei; egalitatea gender în obținerea unui post de muncă; situația din învățământul preuniversitar și universitar; situația persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova etc. Alături de Monitorul Social, în cadrul departamentului apare și un alt instrument de analiză rapidă – policy brief – care vine să ofere o analiză imediată a impactului anumitor politici sociale sau decizii guvernamentale.

În cadrul departamentului, au fost elaborate studii de politici publice, care au evaluat sistemul protecției sociale: Studiul asupra Sistemului de Protecție Socială și Incluziunea Socială în Republica Moldova (2010), Sistemul de învățământ superior în Republica Moldova în contextul procesului de la Bologna: 2005-2011 (2012), Tendințe și Politici Migraționiste în regiunea Mării Negre: cazurile Republicii Moldova, României și Ucrainei (2008) etc. În cadrul departamentului, un rol aparte îl au cercetările de evaluare a dimensiunii opiniei publice care apar cel puțin anual. Reprezentative în acest sens sunt: Sondajul național de evaluare a percepției publice față de incluziunea educațională a copiilor cu dizabilități (2012), sondajul național: Uniunea Europeană - marea provocare a Republicii Moldova (2011), Sondajul național: Stare de spirit și tendințe prognozabile pentru Republica Moldova (2009), Raportul asupra studiului de evaluare a percepției publice privind procesul de integrare europeană și implementare a PAUEM (2008) etc.

Un aspect aparte în ariile de preocupare au fost modalitățile de protecție a drepturilor copilului. Astfel, au fost organizate diferite activități de monitorizare, cercetare a acestui aspect, desfășurate activități de mentoring cu cadrele didactice și coaching pentru actorii locali.

Proiecte de referință:

- Monitorizarea în baza comunităților a impactului crizei globale economice și financiare pe dezvoltarea umană și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova (UNDP/UNIFEM/UNICEF, 2009-2010);
- Social Newsletter (Friedrich-Ebert-Stiftung, 2010-2012);
- Promotion of inclusive education at local level through changing attitudes towards children with disabilities (UNICEF, 2012 – 2013).

Dominika STOJANOSKA

Reprezentantă de țară
UN Women Moldova

La 30 de ani de activitate ai Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” celebrăm eforturile comune de a promova participarea civică activă, principiile democratice, precum și egalitatea de gen prin implicarea diferitor actori. De-a lungul timpului, UN Women a stabilit un parteneriat eficient cu echipa IDIS „Viitorul” prin abilitarea societății civile, a centrelor de tineret dar și a ONG-urilor conduse de tineri, pentru a preveni și combate fenomenul hărțuirii sexuale prin aplicarea instrumentelor inovative precum Realitatea Virtuală. Am învățat unii de la alții cum să lucrăm mai eficient și mai calitativ cu tinerii, prin urmare, apreciem enorm profesionalismul echipei IDIS „Viitorul” în contextul acestei cooperări.”

În cadrul Departamentului, din 2006 a fost lansată Școala de Instruire Politică pentru Tinerii Lideri. Școala este o platformă de instruire a tinerilor lideri politici de către o echipă de experți naționali, cât și internaționali, prin metode interactive și practice. Prima ediție a Școlii a fost lansată în 2006 cu 25 participanți. În prezent, Școala se află la cea de-a patra ediție și până în prezent a instruit peste 100 de tineri. Printre absolvenții cursurilor de liderism ale IDIS se numără: ex-directorul Agenției de inspectare și restaurare a monumentelor Ion Ștefăniță, expertul IDIS Leonid Litra, expertul în politici culturale Ghenadie Șontu, Șeful Departamentului Tineret al Ministerului Tineretului și Sportului, Ion Donea. O altă istorie de succes este a lui Andrei Hâncu, care a devenit președinte al Centrului pentru Comunicare Internațională și Drepturile Omului. O parte din finaliștii Școlii s-au făcut remarcați în organizațiile de tineret ale partidelor politice. În perioada 2011-2014, programul de instruire s-a desfășurat cu suportul financiar al Fundației germane Hanns-Siedel-Stiftung.

C3 EDUCAȚIA CIVICĂ. IMPLICAREA TINERILOR

Pentru fiecare societate democratică, dimensiunea educației civice este foarte importantă, creând astfel premise pentru formarea unor cetățeni informați, activi și interesați de actul guvernării. Astfel, echipa IDIS „Viitorul” a elaborat mai multe proiecte ce țin de promovarea culturii civice și stimularea responsabilității civice la cetățeni atât la nivel național, cât și local. La fiecare rundă de alegeri generale, IDIS a participat activ prin organizarea seminarelor locale, a dezbaterilor publice cu cetățenii țării pentru a educa și a stimula spiritul civic și a participa în cadrul alegerilor ca cetățean activ. Prin posterele tipărite, calendare și stikerele difuzate în localități, în cadrul unor *bus-campanii*, prin spoturile TV și radio difuzate la postul public de Radio și TV, precum și cele private, prin concerte în aer liber am promovat libertatea cetățeanului de a participa informat la secțiile de votare. Au fost organizate evenimente de educație civică adresate tinerilor: seminare locale, dezbateri, concursuri interactive, care au avut ca scop stimularea interesului tinerei generații față de procesul decizional al țării, funcționarea instituțiilor publice și modalitatea prin care ei pot interacționa cu acestea.

Situația tinerilor și viitorul lor în Republica Moldova a reprezentat pe parcursul anilor o direcție de preocupare a echipei IDIS, reieșind din importanța și urgența acestei probleme pentru societatea noastră. Din cauza incapacității Republicii Moldova de a depăși așa-numita perioadă de tranziție în evoluția societății, tot mai mulți tineri aleg să părăsească țara pentru a evita consecințele regresului și stagnării. Actualmente, populația cu vârsta 14-34 de ani este de 670,9 mii sau 25,8% din totalul de locuitori ai țării. Această categorie de vârstă a înregistrat o scădere importantă pe parcursul ultimilor patru ani. Din 2018 și până în 2022, numărul tinerilor cu vârsta de 14-19 ani a scăzut cu 5,2 mii de indivizi; a celor de 20-24 de ani a scăzut cu 45,5 mii; a celor de 25-29 ani – cu 43,3 mii; iar a celor de 30-34 ani – cu 20 de mii de persoane.

Proiecte de referință:

- Campaigning for Open Democratic Process (Fundatia Eurasia 2004-2005);
- Stimularea responsabilității civice în campania pentru alegerile parlamentare din 2009 (Delegația Comisiei Europene, 2009);
- Building democratic bridges between local actors youth and citizens (Ministerul Afacerilor Externe a Cehiei, 2011).

Mariana RAȚĂ
jurnalistă TV8

Îmi amintesc foarte bine ziua în care am cunoscut echipa IDIS „Viitorul”. Era anul 2005. Eu – o jurnalistă la început de cale, IDIS - o reputată organizație nonguvernamentală. Analizele experților de la IDIS reprezentau un important punct de referință pentru presă, opoziție și tot ce însemna societate civilă cu gândire critică din perioada guvernării lui Voronin. Atunci, la prima conferință de la IDIS, despre evoluțiile economice din Republica Moldova, nu am înțeles aproape nimic, dar am avut curajul să mă apropii după de Igor Munteanu și să îl rog să îmi explice. A stat cu mine mai bine de o oră și mi-a explicat, cu răbdare, ceea ce mă încăpățânam să nu înțeleg. Mulți ani după, experții de la IDIS au fost „oamenii mei” de încredere, care mă ajutau să înțeleg fenomenele din societate, deciziile adoptate de autorități, ingineriile din spatele celor mai importante fraude financiare. Au fost mentori mei pe mai multe subiecte pe care am realizat anchete jurnalistice. Turbulențele politice, economice și de altă natură, au zdruncinat puternic organizațiile din societatea civilă din Republica Moldova. În timp, au rezistat doar cele mai bune și mai puternice. Mă bucur că astăzi IDIS „Viitorul” rămâne o voce puternică și respectată în societate. Autoritatea o vor mulți, dar o obțin doar cei mai buni. Vă doresc să o păstrați și să continuați să vă dezvoltați! La mulți ani, dragă echipă IDIS „Viitorul”

Totodată, populația de peste 60 de ani a Republicii Moldova a ajuns în 2022 la 22,7%. Aceste evoluții, privite în ansamblu, ridică serioase semne de întrebare cu privire la posibilitatea țării de a asigura funcționarea sistemului de asigurări sociale în viitor chiar și în conformitate cu acele standarde naționale din prezent care, la nivel european, sunt cele mai slabe.

Pentru a contribui la îmbunătățirea situației descrise mai sus, IDIS a implementat proiecte vizând problemele tinerilor. Astfel, pe parcursul anului 2019 a fost implementat, în cadrul Programului de granturi pentru organizațiile de tineret al Ministerului Educației, proiectul „Consolidarea capacităților organizațiilor neguvernamentale de tineret din regiunile Nord, Centru și Sud”. Proiectul a avut ca scop întărirea și dezvoltarea aptitudinilor și deprinderilor de lucru ale organizațiilor de tineret din regiunile vizate în conformitate cu Prioritatea IV – Consolidarea sectorului de tineret, a Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2020 a Guvernului Republicii Moldova.

Pe parcursul anului 2020, în același cadru, a fost implementat proiectul „Promovarea participării tinerilor la procesele electorale din Republica Moldova” cu scopul de a contribui, în conformitate cu „Prioritatea I: Participarea tinerilor, a Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2020 a Guvernului Republicii Moldova”, la obiectivul creșterii ratei de participare a tinerilor la vot și la atingerea unui nivel satisfăcător de înțelegere în rândurile studenților și ai liderilor organizațiilor de tineret, participanți la activitățile proiectului, a importanței participării lor la procesele electorale fără de care devine problematică asigurarea funcționării democrației și a statului de drept. La sesiunile de training ale proiectului au participat aproape 1172 de tineri, iar chestionarul de evaluare al percepției tinerilor cu privire la impactul activităților proiectului a fost completat de către 790 de persoane.

C4 FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE

Începând cu anul 2008 un domeniu prioritar pentru IDIS „Viitorul” a constituit finanțarea partidelor politice din Republica Moldova. Această direcție de activitate a început să fie valorificată cu sprijinul ODIHR, reprezentat de către Marcin Walecki și OSCE, prin implicarea Ritei Tamm. Ideea lansată de către societatea civilă și de către partenerii internaționali a fost de a modifica sistemul electoral și Legea privind partidele politice pentru a trece la finanțarea publică a partidelor și a reglementa mărimea donațiilor și cotizațiilor, dar și de a stabili în mod clar tipul sancțiunilor aplicate partidelor.

IDIS „Viitorul” a optat pentru:

- a) elaborarea unui studiu amplu privind problemele finanțării partidelor politice, carte apărută în 2009, al cărei autor este Igor Munteanu - „Partidele politice din Republica Moldova: legi, practici și reforme”;
- b) monitorizarea campaniilor electorale și estimarea fraudelor electorale prin evaluarea decalajelor dintre finanțările oficial declarate și cele reale (Sergiu Lipcean, „Evaluarea finanțării partidelor politice și ale campaniilor electorale în Republica Moldova”, 2009; Leonid Litra, Corneliu Ciurea, Sergiu Lipcean și Cornelia Cozonac - „Finanțarea partidelor politice – între transparență și obscuritate, 2010; Corneliu Ciurea, Sergiu Lipcean – „Finanțarea partidelor politice în alegerile locale din 2011 – o mostră de relații medievale”, 2011);
- c) activități de lobby și explicare a necesității finanțării partidelor în rândul politicianilor prin intermediul a două proiecte realizate în 2011-2012 cu finanțarea OSCE în parteneriat cu IFES și Fundația Est-Europeană, finalizată cu o conferință internațională desfășurată în octombrie 2012 la Chișinău. Urmare a acestor activități, a fost elaborat un proiect de lege a societății civile, preluat ulterior de către CEC, care a fost propus spre dezbateră Parlamentului. În rezultat, politicienii din Republica Moldova și-au schimbat optica privind finanțarea partidelor politice și au acceptat să renunțe la strategia veșniciei amânării a finanțării publice, acceptând, în același timp, o serie de modificări legislative.

Începând cu 2008, IDIS „Viitorul” a supus unei monitorizări masive întregul sistem educațional al Republicii Moldova, colaborând eficient pe parcursul ultimilor ani cu Ministerul Educației, Banca Mondială și conducători ai instituțiilor de învățământ. Principalele teme abordate au vizat finanțarea sistemului universitar și preuniversitar, învățământul vocațional, calitatea învățământului universitar, problema ofertei universitare și cererii de pe piața forței de muncă și criza examenelor de bacalaureat. Printre studiile emblematice din această perioadă pot fi menționate:

- „Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii”, elaborat de către Igor Munteanu și Veaceslav Ioniță;
- „Educația preșcolară în Republica Moldova din perspectiva incluziunii și a echității sociale”, realizat de către Natalia Vlădicescu;
- „Educația vocațională la răscruce: o analiză a deciziilor de politici în sistemul învățământului mediu de specialitate în Republica Moldova”, dezvoltat de către Sergiu Lipcean;
- „Sistemul de învățământ superior al Republicii Moldova în contextul procesului Bologna – 2005 – 2011”;
- „Recunoașterea învățării anterioare pentru migranții întorși în Moldova: realități și tendințe”, elaborat de către Viorica Antonov, Corneliu Ciurea și Valeriu Frunzaru;
- „Epopeea bacalaureatului: în căutarea unei soluții imposibile”, realizat de către Sergiu Lipcean.

C6 TRANSPARENȚA PROCESULUI PARLAMENTAR. ADVOCACY

În cadrul departamentului au fost elaborate mai multe studii și acțiuni de advocacy, care aveau ca scop promovarea transparenței procesului parlamentar și apropierea cetățenilor de principala instituție a țării: A plea for Open Parliaments in the Black Sea Region. The case of Romania, Republic of Moldova, Bulgaria and Georgia (2008) și Raportul de monitorizare al activității parlamentului. Sesiunea februarie - iulie 2011 etc. Un interes deosebit în cadrul departamentului l-a avut subiectul finanțării partidelor politice, fiind elaborate diferite studii și rapoarte la acest subiect.

Proiecte de referință:

- Monitorizarea și auditul Parlamentului din Moldova (BTD, 2011);
- Transparency, accountability and civic participation in the Black Sea Region a plea for open Parliaments in Romania, Bulgaria, Moldova and Georgia (2008) etc.;
- MPs Rules of Conduct – a step ahead for improving the credibility and legitimacy of the Romanian Parliament, Parliament of the Republic of Moldova and Ukrainian Rada (2015).

Nina COSTIUC
primar de Budești,
municipiul Chișinău

Activând în administrația publică locală mai mult de 30 ani, în funcție de primar, pentru mine IDIS „Viitorul” este o instituție dintre cele mai credibile și echidistante, unde mi s-a oferit susținere și am primit răspunsuri referitoare la guvernare locală, dezvoltare comunitară durabilă, crearea societății civile, dezvoltarea parteneriatelor locale și internaționale. Datorită IDIS am cunoscut oameni profesioniști, experți, care au contribuit la formarea de instituții democratice, la promovarea unei guvernări mai transparente și mai responsabile, la oferirea suportului necesar dezvoltării locale durabile, reformării sistemului de administrație publică locală și regională. Anume IDIS a fost instituția care a implementat Programul Bunelor Practici, începând cu anul 2005 până în prezent, punând în valoare practicile de succes, verificate în timp, preluate de către alte comunități din țară. Anume IDIS pe parcursul anilor a pus în valoare experiența primarilor și a comunităților, care găsesc soluții la cele mai complicate probleme și cu adevărat schimbă spre bine lucrurile la nivel local. Îmi exprim recunoștința pentru echipa IDIS, care de la constituire, ne-a ghidat și încurajat, a apreciat munca și rezistența APL-ilor, primarilor, în depășirea cataclismelor politice, sociale, economice, ne-a ajutat să facem distincție dintre valori și non-valori. În procesul de europenizare a comunității, am beneficiat de oportunitatea oferită de către IDIS în implementarea mai multor proiecte: „Bugetare Participativă”, „Azi – tineri consilieri, mâine – lideri ai schimbării” etc.. IDIS „Viitorul” își realizează cu succes scopul în formarea spiritului de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării, prin care ne insuflă încredere și speranță într-o colaborare fructuoasă în continuare.

Femeile antreprenoare și lidere din regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova au participat la două secțiuni ale competiției cu 53 de istorii de succes:

1. Antreprenoriat feminin;
2. Liderism comunitar. În cadrul Ceremoniei de premiere a istoriilor de succes la feminin au fost oferite 10 premii mari și opt mențiuni. Participantele la concurs s-au ales cu trofee și diplome. Toate istoriile de succes la feminin pot fi descoperite și în [Antologia istoriilor de succes la feminin](#).

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Ambasada Lituaniei în Republica Moldova, a implementat în anul 2019 inițiativa de promovare a istoriilor de succes ale femeilor în domeniul economic și social la nivel național „Dezvoltare regională prin implicare egală”. Proiectul a urmărit scopul de a susține dezvoltarea regională prin încurajarea activităților sociale și economice ale femeilor și integrarea egalității de gen în comunitățile locale din Republica Moldova. Proiectul a constat în identificarea, promovarea și aprecierea istoriilor de succes ale femeilor realizate în domeniul economic și cel social, pentru a face vizibile reușitele femeilor din toate regiunile Republicii Moldova, prin asigurarea drepturilor și oportunităților egale pentru fiecare. Proiectul, care a făcut cunoscute experiența și rezultatele remarcabile ale femeilor, stimulând motivația de a produce inovații și schimbări în comunitate și le va oferi femeilor participante, recunoașterea publică a succesor pe plan economic și social.

În acest sens, femeile cu afaceri, de afaceri, de succes, și cele care au adus schimbarea în comunitate prin exemplul și implicarea lor de lider, au fost premiate pentru experiența lor în cadrul unei ceremonii naționale.

De asemenea, în cadrul proiectului au fost desfășurate zile ale ușilor deschise, postere ce promovează poveștile de succes ale femeilor în mediul online, și alte acțiuni menite să contribuie la asigurarea unei participări autentice și egale a femeilor în dezvoltarea regională a țării.

Mai mult de 700 de persoane au participat la activități de promovare a egalității de gen și de prevenire a violenței împotriva femeilor și fetelor în cadrul proiectului pilot inovator „Un viitor mai bun pentru tinerii din cadrul instituțiilor de învățământ, centrelor și organizațiilor de tineret” (implementat în 2021/2022). Grupul țintă a constituit eleve/elevi, tinere/tineri, cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani, inclusiv profesoare/profesori, facilitatoare/facilitatori, psihologe/psihologi, de la 18 instituții de învățământ, centre și organizații de tineret din diferite raioane ale Republicii Moldova.

Proiectul realizat la inițiativa UN Women Moldova, și implementat de către IDIS, sprijinul financiar al Suediei, a avut ca scop utilizarea tehnologiilor de realitate virtuală (VR) de ultimă generație. Proiectul-pilot a constatat în organizarea meselor rotunde și a discuțiilor despre fenomenul violenței în bază de gen, cu experte și experți de la IDIS „Viitorul”. În cadrul activităților au fost testați ochelari VR, iar persoanele care au fost antrenate în acest test au avut experiența unei ambianțe artificiale de simulare a realității. Exercițiul a urmărit să îmbunătățească cunoștințele tinerilor și tinerelor cu privire la diferența dintre hărțuirea sexuală și flirt, despre consecințele hărțuirii și să ducă la crearea de atitudini mai sănătoase ale băieților și bărbaților față de fete și femei. Scopul final a fost de a promova egalitatea de gen, a preveni violența împotriva femeilor și fetelor și a eradica violența în bază de gen.

Pentru fortificarea unei societăți democratice echipa IDIS „Viitorul” a implementat proiectul „Dezvoltarea și promovarea unui climat mediatic modern în Republica Moldova” (2010-2011) orientat spre promovarea bunelor practici în media din Republica Moldova și a stimula jurnalismul competitiv având la bază anumite norme de deontologie. Preocuparea pentru reflectarea profesionalității a evenimentelor sociale de către mass-media a determinat IDIS să organizeze de fiecare dată câte o dezbatere publică prilejuită de prezentarea unui produs, invitând la această dezbatere factorii interesați, precum și jurnaliștii. Ultimii, respectiv, aveau în cadrul evenimentului posibilitatea de a colecta materiale pentru buletinele de știri, articole de presă sau investigațiile jurnalistice.

În anul 2020, prin Programul de Cooperare pentru Dezvoltare și Promovarea Democrației al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Lituania, IDIS a implementat proiectul „Media regională împotriva corupției locale” menit să promoveze intoleranța publică față de corupție și să susțină eforturile anticorupție în Republica Moldova prin implicarea activă a presei și a OSC-urilor regionale. Astfel, au fost desfășurate instruirii tematice și organizate vizite de studiu pentru mass-media regională independentă și OSC-uri de a se angaja în activități anticorupție.

Proiectul „Implicarea jurnaliștilor locali în a fi mai bine informați și calificați în domenii importante ale viitorului european al Moldovei”, sprijinit financiar de către Ambasada Finlandei la București, a fost implementat de către IDIS în perioada 2015-2016 și a avut ca scop promovarea jurnalismului liber, critic și calitativ. În acest sens, au fost derulate activități de consolidare a capacităților jurnaliștilor de la televiziunile regionale, mass-media

scrisă pentru o mai bună înțelegere a noilor provocări și oportunități cu care se confruntă Moldova.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova” implementat de către IDIS în perioada ianuarie 2023 – octombrie 2024, este susținut financiar de către Ambasada Finlandei la București. Obiectivul proiectului constă în sporirea capacităților instituțiilor media, organizațiilor societății civile și ale Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova, în ceea ce privește gândirea critică, alfabetizarea media, analiza, rezistența la dezinformare și reflectarea informațiilor de interes public într-un mod imparțial. În cadrul proiectului a fost efectuată o cartografiere a instituțiilor media și a organizațiilor societății civile active în spațiul mediatic; a fost organizată o întâlnire cu membrii Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova pentru conturarea obiectivului principal al proiectului. Va fi elaborat un studiu asupra modului în care cele mai influente instituții media din Republica Moldova reflectă problemele interne și externe, care afectează societatea, din perspectiva dezinformării, a prezentării știrilor false și implicațiile acestor acțiuni pentru țară. Totodată, au fost selectați 35 de reprezentanți ai instituțiilor media, studenți ai facultăților de jurnalism și ai organizațiilor societății civile, pentru un program complex de formare din 20 de sesiuni. Proiectul își propune să elaboreze și 12 infografice pe baza informațiilor relevante conținute în rezultatele și constatările studiilor, analizelor, studiile de caz etc. Va fi elaborat un „instrument de semnalizare, pe principiul „stegulețele roșii”, care va avea forma unui ghid pentru jurnaliști și utilizatorii media, care se va axa pe modalitățile de identificare a informațiilor false.

IDIS „Viitorul” este unul din partenerii proiectului „Consolidarea managementului cunoașterii pentru o mai mare eficacitate a dezvoltării în Orientul Apropiat, Africa de Nord, Asia Centrală și Europa (SKiM)” (2018-2023), implementat de către Centrul Internațional de Cercetări Agricole în Zonele Uscate (ICARDA) și finanțat de către Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD). În cadrul proiectului s-a colaborat cu diverși parte-

neri internaționali, precum CIHEAM-Bari, PROCASUR, Virginia Tech, (NARS), guverne și servicii de extensie agricolă din Republica Moldova, Maroc și Sudan. Din Republica Moldova au participat IDIS „Viitorul”, Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD (UCIP IFAD), Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM) și Institutul de cercetări pentru culturile de câmp „Selecția” din Bălți.

În cadrul proiectului, IDIS a participat la organizarea:

- „Traseul învățării” pentru un grup de 18 profesori universitari din Maroc și Sudan, pentru a afla cele mai bune practici legate de agricultură, abilitarea femeilor în afaceri, tineret și managementul cunoașterii din Republica Moldova. Traseele de învățare au fost introduse ca metodă cheie de gestionare a cunoștințelor și învățare și sunt un mijloc de schimb de cunoștințe între diferiți participanți și diferite țări. IDIS a utilizat Metodologia Traseului de învățare a Corporației Procasur (PROCASUR) care a fost recunoscută, reprodusă, extinsă și instituționalizată de-a lungul anilor (2021);
- Împreună cu CIHEAM-Bari (Instituție din Italia) a desfășurat un training „Transferul de Cunoaștere și Inovare prin Birouri de Transfer Tehnologic (TTO): Abordarea sprijinului antreprenorial prin proiectarea laboratorului de afaceri” și câteva vizite de studiu la instituții relevante la Chișinău pentru cadre didactice din Maroc și Sudan (2022);
- O masă rotundă despre opțiuni și idei pentru o agricultură inteligentă în Republica Moldova. În cadrul evenimentului, organizat de către IDIS, au fost prezentate două studii: „Complexul agroindustrial: repere pentru investiții și creșterea exporturilor” și „Utilizarea dronelor în dezvoltarea agriculturii inteligente” (2022);
- O recomandare de politici privind utilizarea dronelor în agricultură a fost realizată de către expertul asociat al IDIS Dorin Afanas (2022);
- Elaborat ghidul despre Managementul Cunoașterii (MC), un proces de gestionare a cunoștințelor și a soluțiilor la problemele societăților contemporane. Acesta este adresat instituțiilor de cercetare și inovare și universităților, angajate în producerea de cunoștințe și soluții. Scopul documentului este de a ajuta mediul de cercetare și inovare la implementarea programelor MC (2021).

Tatiana BADAN

primarul satului Selemet, raionul Cimișlia, președinta
Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM)

De 30 de ani, IDIS este un pilon și sprijin de nădejde pentru administrația publică locală din Republica Moldova. A fost și este leagănul și susținătorul autoguvernării locale. În calitate de primar, participând la diverse activități organizate de către IDIS, am beneficiat de pe urma activităților de instruire, informare și formare, care m-au ajutat în creșterea mea profesională și până în prezent mă ajută în activitatea de primar. Aici întotdeauna am găsit sprijinul și asistența necesară pentru a rezolva problemele comunității pe care o conduc de 20 de ani. Poate anume datorită contribuției IDIS fac parte din acei primari care au reușit să dezvolte comunitățile pe care le conduc, și astfel, au fost convingători pentru cetățeni în cadrul alegerilor următoare. Datorită IDIS am făcut cunoștință cu experți și oameni deosebiți, care mi-au determinat în mare parte viața și care mi-au insuflat încredere în forțele proprii, permițând să trec peste multiplele probleme și greutăți, prin care trece orice primar activ și care ține la localitatea sa. Echipa IDIS, cu care cooperez până în prezent, contribuie activ la procesul de descentralizare, consolidarea autonomiei locale și creșterea capacităților reprezentanților APL-urilor. În calitate de președinte al CALM, as vrea să menționez contribuția majoră în apărarea valorilor și standardelor autonomiei locale. Pentru pregătirea și delegarea unor astfel de specialiști și luptători din domeniul APL-urilor. Ideea creării CALM s-a născut în cadrul IDIS. În rezultatul acestei susțineri, CALM a devenit ceea ce este astăzi: o organizație puternică, independentă, neafiliată politic și recunoscută de către toată lumea drept o voce principală și combativă a tuturor autorităților locale din Republica Moldova. Cu IDIS alături, cu suportul și echipa notorie de profesioniști, CALM este mai sigur și încrezător în viitorul administrației publice locale din Moldova.

C11

CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR ACTORILOR NON-STATALI DE A PROMOVA REFORMA ȘI DE A CREȘTE RESPONSABILITATEA PUBLICĂ

IDIS „Viitorul” împreună cu KAS (Germany), Transstec, S.A. Belgium, Assembly of Pro-Democratic NGOs (Lithuania), European Integration (Armenia), Azerbaijani Youth Euro-Atlantic Organisation (AYEAO), ACT (Belarus), au implementat în anii 2013 – 2016 proiectul „Consolidarea capacităților actorilor non-statali de a promova reforma și de a crește responsabilitatea publică” cu suportul financiar a CE. Obiectivul general al programului „Facilități pentru societatea civilă din vecinătatea estică”, din care a făcut parte acest proiect, a fost de a consolida și promova rolul societății civile în reformele și schimbările democratice care au loc în țările din vecinătatea estică. Acest proiect a consolidat capacitățile organizațiilor societății civile și a facilitat implicarea acestora în dialogul politic, crescând astfel contribuția lor la cadrul politic și instituțional al țărilor partenere. Organizații ale societății civile (până în 2000 în întreaga regiune) și reprezentanți ai administrației publice care lucrează cu actorii societății civile au fost implicați intens în cadrul acestui proiect.

UE ȘI ȚĂRILE PARTENERIATULUI ESTIC: O ANALIZĂ DIN INTERIOR ȘI O EVALUARE STRATEGICĂ

IDIS „Viitorul” din Republica Moldova a fost unul din membrii consortiumului format din Freie Universitaet Berlin (FUB) Germany; Universiteit Leiden (LU) Netherlands; Fondation Maison Des Sciences De L’Homme (FMSH) – France; Vilniaus Universitetas (VU) Lithuania; Ukrainian Institute For Public Policy (UIPP) Ukraine; Universitaet St. Gallen (SG) Switzerland; Osrodek Studiow Wschodnich Im. Marka Karpia (OSW) Poland; Europos Socialiniai Teisiniai ir Ekonominiai Projektai (ESTEP) Lithuania; The School of Young Managers In Public Administration (SYMPA)

Belarus; The University of Birmingham (UoB) United Kingdom. Consortium a implementat proiectul “EU-STRAT – The EU and Eastern Partnership countries: An Inside- out Analysis and Strategic Assessment” (2016-2019) cu suportul financiar a CE. EU-STRAT este un proiect internațional de cercetare care a studiat relația dintre Uniunea Europeană și țările din vecinătatea estică europeană. Principala ambiție a EU-STRAT era de a oferi o analiză din interior și o evaluare strategică a legăturilor dintre UE și țările Parteneriatului estic.

În cadrul proiectului IDIS a fost implicat în elaborarea/contribuția la următoarele analize/studii:

- Political Economy of Law Harmonization in EaP Countries: Informal Adjustment of Association? [EU-STRAT-Working-Paper-No.-18_1.pdf \(viitorul.org\)](#);
- Report on complementary and alternative modes of engagement with the Eastern Partnership countries [EU-STRAT-Report-No.-5.pdf \(viitorul.org\)](#);
- Report on complementary and alternative modes of engagement with the Eastern Partnership countries [EU-STRAT-Report-No.-5_1.pdf \(viitorul.org\)](#);
- Report on the findings of survey experiments assessing the effectiveness of the EU’s communications [EU-STRAT-Report-No.-4.pdf \(viitorul.org\)](#);
- How Bilateral, Regional and International Regimes Shape the Extent, Significance and Nature of Interdependencies [EU-STRAT-Working-Paper-No.8_1.pdf \(viitorul.org\)](#);
- The Elements of Russia’s Soft Power: Channels, Tools, and Actors Promoting Russian Influence in the Eastern Partnership Countries [Working-paper-no.4-D5.3-Final_v3.pdf \(viitorul.org\)](#);
- Report on policy briefings in the EaP countries [Microsoft Word - EU-STRAT Report No. 2_FINAL \(viitorul.org\)](#).

Ion JIGĂU
director executiv
„CBS-Research”

IDIS „Viitorul” este unul din principalii beneficiari ale cercetărilor (sondaje de opinie, focus grupuri sau interviuri în profunzime) efectuate de către noi – Centrul de Studii Sociale și Marketing „CBS-Research”. Experții IDIS „Viitorul” utilizează rezultatele cercetărilor noastre pentru a oferi societății din Republica Moldova soluții în cele mai importante domenii – economie, politici sociale, dezvoltare locală și regională. Prin publicațiile IDIS „Viitorul” colaboratorii noștri au devenit cunoscuți opiniei publice – mă refer la cei care au crescut în ultimii 25 de ani de relații cu centrul nostru – Vasile Cantarji, Natalia Vlădescu, Veaceslav Bătrînescu. 30 de ani este vârsta maturității – și nu îmi rămâne decât să zic și la mai mulți ani - plini de realizări frumoase întru prosperarea Republicii Moldova!

STAREA DEMOCRAȚIEI LOCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Igor Munteanu
Liubomir Chiriac
Veaceslav Berbeca
Maria Vremiş
Ana Znaceni

2017
Raport de evaluare

IDIS „Viitorul” implementează în consorțiu **proiectul internațional de cercetare REDEMOS - Reconfigurarea sprijinului UE pentru democrație. Către o demos puternic în vecinătatea estică a UE a fost lansată.** Acest proiect este finanțat prin programul de cercetare și inovare Orizont Europa al Uniunii Europene și beneficiază, de asemenea, de cofinanțare din partea Agenției pentru Cercetare și Inovare din Regatul Unit (UKRI) și a Secretariatului de Stat pentru Cercetare, Inovare și Educație din Elveția (SERI).

REDEMOS, care se desfășoară din ianuarie 2023 până în decembrie 2025, este condus de către Universitatea Norvegiană de Știință și Tehnologie (NTNU) și reunește în total 11 instituții academice și de cercetare – șase universități, patru grupuri de reflecție independente (inclusiv IDIS) – și o întreprindere mică și mijlocie din întreaga Europă.

Acest proiect de cercetare multianual, analizează în profunzime întreaga gamă de regimuri politice și de guvernare din vecinătatea estică a UE, de la democratizarea defectuoasă în unele țări la regresul democratic și chiar autoritarismul represiv în altele. REDEMOS își propune să deschidă noi drumuri și să sugereze o revizuire cuprinzătoare și transformatoare a conceptualizării, elaborării politicilor și punerii în aplicare a democrației în vecinătatea estică a UE.

Obiectivul general al REDEMOS este de a dezvolta un set de instrumente politice inovatoare pentru a face ca politicile UE de sprijinire a democrației să fie mai eficiente, eficace și durabile. Rezultatele anticipate ale proiectului vor varia de la un set de date holistice, care rezumă acțiunile și programele anterioare de sprijinire a democrației, la un set de documente de lucru, documente de politică, articole de blog, rapoarte vizuale, precum și ateliere de lucru, conferințe și altele. Împreună cu natura participativă a proiectului REDEMOS, rezultatele sale vor fi orientate spre creșterea implicării și participării cetățenilor în modelarea viitoarelor structuri democratice în vecinătatea estică a UE. IDIS „Viitorul” implementează în consorțiu **proiectul internațional de cercetare REDEMOS - Reconfigurarea sprijinului**

UE pentru democrație. Către o demos puternic în vecinătatea estică a UE a fost lansată. Acest proiect este finanțat prin programul de cercetare și inovare Orizont Europa al Uniunii Europene și beneficiază, de asemenea, de cofinanțare din partea Agenției pentru Cercetare și Inovare din Regatul Unit (UKRI) și a Secretariatului de Stat pentru Cercetare, Inovare și Educație din Elveția (SERI).

REDEMOS, care se desfășoară din ianuarie 2023 până în decembrie 2025, este condus de către Universitatea Norvegiană de Știință și Tehnologie (NTNU) și reunește în total 11 instituții academice și de cercetare – șase universități, patru grupuri de reflecție independente (inclusiv IDIS) – și o întreprindere mică și mijlocie din întreaga Europă.

Acest proiect de cercetare multianual, analizează în profunzime întreaga gamă de regimuri politice și de guvernare din vecinătatea estică a UE, de la democratizarea defectuoasă în unele țări la regresul democratic și chiar autoritarismul represiv în altele. REDEMOS își propune să deschidă noi drumuri și să sugereze o revizuire cuprinzătoare și transformatoare a conceptualizării, elaborării politicilor și punerii în aplicare a democrației în vecinătatea estică a UE.

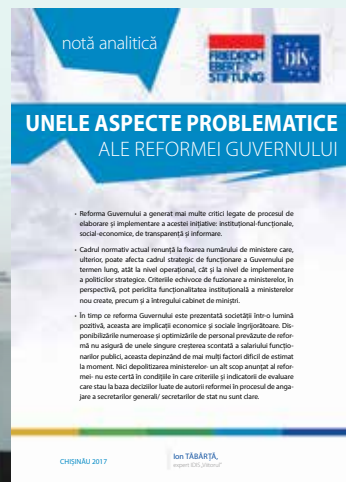
Obiectivul general al REDEMOS este de a dezvolta un set de instrumente politice inovatoare pentru a face ca politicile UE de sprijinire a democrației să fie mai eficiente, eficace și durabile. Rezultatele anticipate ale proiectului vor varia de la un set de date holistice, care rezumă acțiunile și programele anterioare de sprijinire a democrației, la un set de documente de lucru, documente de politică, articole de blog, rapoarte vizuale, precum și ateliere de lucru, conferințe și altele. Împreună cu natura participativă a proiectului REDEMOS, rezultatele sale vor fi orientate spre creșterea implicării și participării cetățenilor în modelarea viitoarelor structuri democratice în vecinătatea estică a UE.

Maria COVALCIUC

director de proiect la Asociația
pentru Guvernare Eficientă
și Responsabilă

Efortul echipei IDIS „Viitorul”, dedicația cu care contribuie la realizarea reformelor în Republica Moldova în parcursul său european, este de apreciat! Proiectele focusate pe îmbunătățirea politicilor publice din sectorul achizițiilor publice, unde am reușit să colaborăm pe parcursul mai multor ani, s-au remarcat prin profesionalismul și responsabilitatea colegilor de la IDIS, cărora le urez multă baftă și mari succese în continuare”!

C14

RAPOARTE ȘI EVENIMENTE DE PREVENIRE A CRIZELOR PE DIMENSIUNEA SECURITĂȚII

Dimensiunea securității este o temă prezentă permanent în studiile realizate de experții IDIS „Viitorul”. Tematica generală reflectă o preocupare constantă pentru asigurarea stabilității politice în interior, integrare europeană, colaborare cu partenerii occidentali, reglementarea conflictului transnistrean în formula statului unitar, cu acordarea unui statut special de autonomie pentru regiunea separatistă Transnistria și menținerea unor relații bune cu Federația Rusă. Un proiect în continuă dezvoltare îl reprezintă Rapoartele de Prevenire a Crizelor, finanțat de către National Endowment of Democracy. Inaugurat ca o inițiativă de analiză, preponderent axate pe politica internă, acest proiect tinde să se transforme într-o platformă regională de analiză comparativă. Temele incluse cu regularitate în aceste rapoarte cuprind comerțul în cadrul DCFTA și CSI,

relațiile cu Ucraina, Rusia și România, reglementarea conflictului regiunii separatiste transnistrene. Proiectul tinde să cuprindă experți din alte state din regiunea Europei de Est și a Balcanilor de Vest pentru a integra Republica Moldova în dinamica proceselor regionale.

Toate aceste studii și analize încearcă să identifice un loc pentru Republica Moldova în contextul transformărilor din Europa, căutând să rezolve dilema geopolitică cu care ne confruntăm – dorința firească de apartenență la un spațiu european versus moștenirea sovietică care ne ține în ghearele trecutului. Un alt proiect important al IDIS, realizat în comun cu Institute of World Policy din Ucraina, – studiul *How to get rid of post-sovietness?* realizat în 2012, vizează aceleași obiective.

O atenție deosebită în cadrul studiilor realizate de experții IDIS a fost acordată tematicii NATO, CSI și aranjamentelor de securitate.

Printre studiile răsunătoare la această temă:

- „*Polemica statului cu societatea în contextul opțiunilor euroatlantice*”, de Igor Munteanu;
- Culegerea de articole: „*Republica Moldova într-un context regional de securitate. Este Moldova pregătită de UE*”, de Igor Munteanu;
- „*Moldova-CSI – o relație cu beneficii sau cu riscuri*”, de Ghenadie Mocanu;
- Discussion Paper: „*De ce avem nevoie de NATO? Sau de ce existența Moldovei ca stat suveran depinde de aderarea la NATO*”;
- Studiul „*Opțiuni de securitate ale Republicii Moldova*”;
- Discussion Paper: „*Politica externă a Federației Ruse ca obstacol al dezvoltării democratice în spațiul post-sovietic*”;
- „*Proiectul CSI: anatomia unui eșec*”, de Ion Tăbîrță și Veaceslav Berbeca.

D | integrare europeană și soluționarea conflictului transnistrean

IDIS „Viitorul” este fondat în anul 1993, anul în care Uniunea Europeană a formulat la Copenhaga agenda de reforme pentru statele Europei Centrale și de Est, în timp ce integrarea europeană și reformele conexe devin un obiectiv transversal al instituției chiar de la constituire. Inițial, pe parcursul anilor 1993-1994, IDIS a desfășurat o campanie în mass-media națională pe tematica integrării europene, promovând în cadrul societății moldovenești demersul strategic de conectare la proiectul de integrare europeană.

Demersurile relevante procesului de integrare europeană au devenit mai consistente odată cu instituționalizarea dialogului politic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, prin semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare și au evoluat în timp pe măsura evoluției relațiilor moldo-europene. Astfel, toate proiectele implementate, toate activitățile desfășurate și toate studiile elaborate la IDIS, au avut ca obiectiv pe termen mediu și lung consolidarea democrației și economiei de piață în Republica Moldova după modelul democrațiilor europene. Direcțiile de activitate relevante pentru eurointegrarea Republicii Moldova au vizat:

- Democratizarea Republicii Moldova și modernizarea sectorului public;
- Descentralizarea administrativă și reforma sistemului de administrație publică locală și regională în conformitate cu Carta europeană a autonomiei locale și practicile europene relevante;
- Consolidarea economiei de piață și racordarea mediului de afaceri moldovenesc la cel european;
- Consolidarea societății civile și crearea unei societăți competitive;
- Promovarea integrării europene în Republica Moldova și cultivarea valorilor europene la nivelul autorităților publice, mediului de afaceri și societății moldovenești. Pentru aceasta, au fost implementate o serie de proiecte și desfășurate mai multe programe de promovare, instruire și cercetare. Enumerăm în continu-

are câteva proiecte/activități relevante pentru această discuție, selectate aleatoriu și fără să ofere o imagine exhaustivă:

- ✓ Organizarea a unei serii de conferințe naționale și mese rotunde pe tematica integrării europene, reformelor democratice, modernizării instituționale și consolidării economiei de piață;
- ✓ Participarea experților IDIS la numeroase conferințe naționale și internaționale pe tematica integrării europene;
- ✓ Elaborarea și diseminarea a zeci de studii pe tematica integrării europene și a reformelor conexe necesare în Republica Moldova;
- ✓ Editarea și diseminarea unui buletin electronic pe tematica integrării europene a Republicii Moldova, cu finanțarea oferită de către Westminster Foundation (Mai 2000 - Mai 2001);
- ✓ Proiectul „Consolidarea autonomiei locale în Moldova în contextul integrării europene”, cu finanțarea oferită de către Soros-Moldova (Mai-Decembrie 2006);
- ✓ Proiectul „Educație publică pe tema destinației europene a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al Friedrich-Ebert-Stiftung (Mai-Decembrie 2006);
- ✓ Proiectul „Consolidarea autonomiei locale ca opțiuni de integrare europeană”, cu finanțarea oferită de către CIPE (Aprilie 2006 - Februarie 2007).

Dinamizarea relațiilor moldo-europene odată cu semnarea în anul 2005 a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană - Republica Moldova (PAUERM), din cadrul politicii Europene de Vecinătate, a însemnat și o contribuție mai mare a experților IDIS la parcursul european al Republicii Moldova. Astfel, la solicitarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (MAEIE) de a fi consultat pe diverse aspecte legate de implementarea PAUERM, experții IDIS au furnizat (în lunile martie - mai 2006) analize și propuneri departamentului specializat de monitorizarea implementării PAUERM. Scopul demersului a fost de a evalua progresele înregistrate de către Republica Moldova pe baza rapoartelor departamentale, precum și a percepțiilor publice și a mediului de experți. După șase săptămâni de cooperare și consultare, echipa IDIS a prezentat MAEIE un instrument matricial de monitorizare, ceea ce a îmbunătățit esențial calitatea Raportului anual prezentat Uniunii Europene de către Guvernul Republicii Moldova.

Lansarea Parteneriatului Estic în anul 2009 și demararea negocierilor moldo-europene pe cele trei mari platforme - asocierea politică, integrarea economică și conectarea la piața energetică europeană, liberalizarea regimului de vize, a însemnat o nouă realitate (geo) politică regională și națională în care societatea civilă din Republica Moldova, implicit IDIS are un rol absolut determinant. Astfel, IDIS devine un membru activ al Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic, structură lansată în 2009 pentru a asigura o participare mai activă a societății civile în parcursul european al statelor Parteneriatului Estic. Dincolo de acest angajament regional, sunt implementate o serie de proiecte menite să familiarizeze

factorii de decizie, mediul de afaceri și societatea cu semnificația angajamentului Republicii Moldova în raport cu Uniunea Europeană, precum și să susțină implementarea reformelor conexe. Printre acestea, se numără:

- Organizarea, în parteneriat cu Institutul European din România, a două module de traininguri pentru funcționarii publici moldoveni implicați în negocierea Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, cu suportul financiar al Hanns-Seidel-Stiftung (Aprilie-Iunie 2010).
- Proiectul „Deschizând drumul către călătorii-le fără viză între țările Parteneriatului Estic și UE”, cu suportul financiar PASOS/LGI (Octombrie 2010-Septembrie 2011).
- Proiectul „Convenția Națională pentru Integrarea Europeană”, cu finanțarea oferită de către Slovak Aid (Noiembrie 2010 - Prezent).
- Dezvoltarea unor proiecte de cercetare și elaborarea de studii relevante tematicii integrării europene, printre care:
 - ✓ *Raportul de țară de evaluare a fondurilor Uniunii Europene pentru Republica Moldova până în anul 2009;*
 - ✓ *Impactul viitorului Acord de Comerț Liber, Aprofundat și Cuprinzător dintre UE și Republica Moldova asupra sectorului agro-alimentar moldovenesc;*
 - ✓ *Indicele de Integrare Europeană al țărilor Parteneriatului Estic (Index EaP);*
 - ✓ *Moldova pe calea liberalizării regimului de vize cu UE: un inventar al realizărilor și aleșecurilor;*
 - ✓ *Buletinul de Politică Externă al Republicii Moldova, cu tematica integrării europene.*

- Implementarea de proiecte finanțate de către Uniunea Europeană, spre exemplu proiectul „Energie și Biomasă” – menite să contribuie la realizarea reformelor sectoriale asumate de către Republica Moldova, precum și la dezvoltarea societății în conformitate cu standardele și normele europene
- Proiectul „Consolidarea gândirii critice în accelerarea soluționării conflictelor din Republica Moldova prin implicarea activă a actorilor internaționali”, finanțat de către Soros-Moldova (Septembrie 2010–Februarie 2011);
- Proiectul „Construirea încrederii între ambele maluri ale Nistrului – pregătirea experților în politici publice”, proiect ce vizează elaborarea și promovarea unei platforme comune pentru discuții dintre experți din diferite domenii de pe ambele maluri ale râului Nistru. Proiectul este finanțat de către NED și HSS (Iulie 2012 - Prezent);
- Elaborarea, împreună cu alți colegi din sectorul asociativ, a unui document ce oferă perspectiva soluționării conflictului transnistrean – MEMORANDUM privind reglementarea conflictului transnistrean și principiile fundamentale de organizare a statului Republica Moldova, Chișinău 2012;
- “Strengthening Civil Society involvement in the Transnistria Settlement Process” (2015);
- Boosting confidence-building measures between Chisinau and Tiraspol (Ambasada României, 2015);

Principiile de bază de reglementare care se conțin în Memorandum sunt următoarele:

- ✓ Soluționarea conflictului transnistrean trebuie să fie înfăptuită exclusiv prin mijloace politice pașnice, pe calea negocierilor, ceea ce înseamnă că orice scenarii care ar viza recurgerea la forță sunt excluse;
- ✓ Reglementarea politică a conflictului transnistrean presupune realizarea integrității teritoriale și securității statului unitar Republica Moldova, în care regiunea separatistă transnistreană (Transnistria) va beneficia de un statut special adoptat prin lege organică și consolidat în Legea fundamentală a statului;
- ✓ Statutul special al Transnistriei trebuie să fie bazat pe respectarea principiilor suveranității și integrității teritoriale ale Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale de la 1 ianuarie 1990 recunoscute la nivel internațional;
- ✓ Soluționarea definitivă a conflictului transnistrean și reintegrarea Republicii Moldova presupune retragerea militarilor, armamentului și munițiilor străine de pe teritoriul țării în conformitate cu Tratatul privind Forțele Armate Convenționale din Europa Adaptat, Actul final și Declarația Summit-ul OSCE de la Istanbul din 1999;
- ✓ Soluționarea politică a conflictului transnistrean trebuie să consolideze opțiunea strategică de integrare europeană a Republicii Moldova.

În pofda recentelor schimbări din raioanele de est ale Republicii Moldova, soluționarea conflictului transnistrean reprezintă un proces pe termen lung și presupune eforturi conjugate ale întregii societăți în vederea asigurării integrității teritoriale ale statului. Astfel, activitățile programate ale IDIS, relevante pentru soluționarea conflictului transnistrean vor ține de următoarele dimensiuni:

- Stabilirea, în continuare, a contactelor cu asociații obștești din regiunea separatistă transnistreană și implementarea proiectelor/activităților care să conducă la consolidarea încrederii între cetățenii moldoveni de pe ambele maluri ale Nistrului;

- Monitorizarea cadrului de negocieri pe marginea soluționării conflictului transnistrean și oferirea expertizei necesare autorităților publice și grupurilor de negociatori sectoriali;
- Suport pentru autoritățile publice locale, mediului de afaceri și sectorului asociativ de pe ambele maluri ale Nistrului, în elaborarea și implementarea proiectelor comune, care să ducă la consolidarea încrederii și soluționarea problemelor cotidiene cu care se confruntă cetățenii.

IDIS „Viitorul”, pe parcursul activității sale, a acumulat o experiență vastă și expertiză bogată privind problematică transnistreană a Republicii Moldova. În diferite perioade, IDIS „Viitorul” a implementat mai multe proiecte de referință privind problematica transnistreană.

În anii 2017-2018, la inițiativa propusă de IDIS „Viitorul”, a funcționat Platformă a Societății Civile pentru Politici de Reglementare, care a fost un mecanism de consultări credibile și periodice între societatea civilă și Biroul politici de reintegrare al guvernului Republicii Moldova. Pe parcursul funcționării acestei platforme, IDIS „Viitorul” a implementat câteva proiecte care au avut drept scop să asiste autoritățile în procesul de reglementare transnistreană. În cadrul acestor proiecte au fost desfășurate conferințe internaționale, realizate studii și cercetări despre problematica transnistreană, dar și înaintarea către autorități a unei „Viziuni de soluționare a conflictului transnistrean”.

Printre proiectele cele mai cunoscute implementate de către IDIS „Viitorul” la tematica conflictului transnistrean pot fi enumerate următoarele: „Stimularea măsurilor de consolidare a încrederii dintre Chișinău și Tiraspol”, „Sprijin strategic pentru eforturile de reintegrare în Moldova”, „Angajarea stakeholderilor regionali în soluționarea conflictului prin schimbul de idei tematice”, Buletin Informativ „Realități Nistrene” etc.

IDIS „Viitorul” a jucat un rol activ și important în rândurile organizațiilor societății civile în a formula anumite abordări, fie de soluționare a conflictului transnistrean, fie de a evita anumite tendințe periculoase în procesul reglementării care ar fi putut afecta suveranitatea statală a Republicii

Moldova. Dintre cele mai cunoscute inițiative ale societății civile din Republica Moldova, care au influențat direct reglementarea transnistreană, IDIS „Viitorul”, fiind implicat la ele, au fost „Strategia 3D” și „Liniile roșii” ale Chișinăului în soluționarea conflictului.

„Strategia 3D” formulată de către societatea civilă în vara anului 2003, când exista pericolul real al federalizării Republicii Moldova, presupunea abordarea soluționării conflictului prin trei procese pe etape – demilitarizarea, decriminalizarea și democratizarea regiunii transnistrene. „Liniile roșii”, pe care nu dreptul autoritățile să le depășească în reglementarea transnistreană, au fost înaintate de către societatea civilă factorului guvernamental în vara anului 2016, când existau evoluții îngrijorătoare pentru Republica Moldova în procesul de negocieri în formatul oficial „5+2” de soluționare a conflictului.

IDIS „Viitorul” a fost și rămâne unul din promotorii fervenți ai procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Odată cu lansarea Parteneriatului Estic, la 7 mai 2009, care are ca obiectiv consolidarea **asocierii politice** și a **integrării economice** a șase țări parteneri din Europa de Est și Caucazul de Sud, IDIS a implementat un șir de proiecte pentru stimularea procesului de integrare europeană.

În 2010 a fost lansată „Convenția Națională pentru Integrarea Europeană” – implementată de către IDIS, Asociația pentru Politică Externă și Centrul Analitic Independent Expert-Grup, cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe al

Slovaciei, în parteneriat cu Centrul de Cercetare al Asociației Slovace pentru Politică Externă. Inițiativa a avut ca scop stimularea dialogului direct, transparent și deschis între grupurile țintă în discuția asupra problemelor integrării europene a Republicii Moldova. Proiectul a instituționalizat dezbaterile publice pe probleme legate de UE pe baza parteneriatului dintre organizațiile guvernamentale, neguvernamentale și de afaceri din Republica Moldova și a implicat părțile interesate în elaborarea politicilor naționale pe probleme legate de UE prin înființarea comunităților sectoriale în Republica Moldova pe baza modelului Convenției Naționale privind Grupurile de Lucru ale UE.

Proiectul „Proiectarea atitudinilor pro-europene în Republica Moldova”, implementat cu susținerea Fundației Hanns Seidel, a constatat în analiza percepțiilor, stereotipurilor, preocupărilor, temerilor și așteptărilor autorităților locale și centrale cu privire la procesul de integrare în UE. De asemenea, s-a concentrat pe evaluarea nevoilor autorităților și pe capacitatea Republicii Moldova de a absorbi fondurile UE.

Proiectul „Perspectiva unui viitor european pentru regiunile Moldovei”, implementat cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe al Slovaciei, și în parteneriat cu Centrul de Cercetare al Asociației Slovace pentru Politică Externă, și-a propus să promoveze o platformă activă de dialog și participare pentru promovarea democrației și a procesului de integrare europeană în 8 raioane din Republica Moldova. De asemenea, a avut drept obiectiv să stimuleze creșterea interesului cetățenilor Republicii Moldova față de procesele democratice și procesul de integrare europeană.

Inițiativa „Implicarea jurnaliștilor locali pentru a fi mai bine informați în domenii importante ale viitorului european al Moldovei” a fost implementat cu sprijinul financiar al Ambasadei Finlandei din București. Scopul proiectului a constatat în implicarea jurnaliștilor regionali la evenimente cu experții naționali pentru a discuta subiecte de actualitate legate de procesul de integrare în UE și probleme politice și economice actuale. Informarea jurnaliștilor despre dinamica procesului de integrare în UE și situația regională este o modalitate eficientă de îmbunătățire a calității

informației oferite publicului și ridicarea standardelor democrației în Republica Moldova.

„Evaluarea implementării Acordului de Asociere” a fost realizat cu sprijinul financiar al Ambasadei Olandei. Scopul inițiativei a fost de a efectua o evaluare sectorială a transpunerii directivelor/regulamentelor prevăzute de Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere. Acest raport constituie o evaluare calitativă și cantitativă a rezultatelor obținute în procesul de implementare a prevederilor Acordului de Asociere privind asigurarea integrității în sectorul public, cooperarea în sectorul infrastructurii critice, calitatea mediului concurențial, cooperarea în sectorul energetic (petrol, prospectarea și explorarea hidrocarburilor, energie din surse regenerabile), achizițiile publice, reforma în domeniul justiției, fiscalitate, cooperarea în sectorul energetic, protecția apelor și gestionarea resurselor și drepturile proprietății intelectuale. Obiectivul a fost, de asemenea, de a stabili dacă factorii politici, lipsa capacităților umane și a resurselor financiare constituie cauzele neîndeplinirii angajamentelor asumate.

REȚELE INTERNAȚIONALE

IDIS „Viitorul” este astăzi asociat la mai multe rețele și organizații internaționale:

- **PASOS** (Policy Association of the Open Society);
- **TPN** (Transitional Policy Network);
- **NDRI** (Network of Democracy Research Institutes);
- **EPIN** (Economic Policy Institute Network of the UNDP);
- **GPSA** (Global partnership for Social Accountability), World Bank;
- **New Strategy Center**, Bucharest, România;
- **NISPAcee** (The Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe, Slovakia);
- **ICBSS** (International Centre for Black Sea Studies);
- **Stockholm Network**;
- **Danish Development Research Network**.

IDIS „Viitorul” desfășoară numeroase inițiative în parteneriat cu alte organizații, naționale și regionale. Iată lista partenerilor oficiali:

- Asociația Națională a Trainerilor Europeni (ANTEM);
- Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT (Republica Moldova);
- Asociația Presei Electronice APEL (Republica Moldova);
- Asociația Presei Independente API (Republica Moldova);
- Centrul „Access-Info” (Republica Moldova);
- Centrul CONTACT (Republica Moldova);
- Cooperation Agency of the Association of Netherlands Municipalities VNG (Olanda);
- Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM);
- Grupul de Economie Aplicată GEA;
- INDE (Portugalia);
- Institute for Peace, Democracy and Development CIPDD (Georgia);
- Institute for Regional and International Studies (Bulgaria);
- Institutul de Politici Publice (Republica Moldova);
- Institutul de Politici Publice (România);
- International Centre for Policy Studies (Ucraina);
- Institutul European Român;
- International Centre for Policy Studies (Ucraina);
- Societatea Academică din România;
- Synergy (România);
- Transparency International Moldova.

IDIS „Viitorul” cooperează cu diverse instituții academice și de cercetare pe diverse subiecte:

- Universitatea din București;
- Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați;
- Universitatea de Stat din Moldova (USM);
- Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM);
- Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
- Universitatea de Stat din Tiraspol;
- Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”;
- Academia de Științe a Moldovei;
- Universitatea Leipzig (Germania);
- Universitatea Pedagogică din Cracovia;
- Freie Universitate Berlin (FUB) Germany;
- Universiteit Leiden (LU) Netherlands;
- Fondation Maison Des Sciences De L'Homme (FMSH) – France;
- Vilniaus Universitetas (VU) Lithuania;
- Ukrainian Institute For Public Policy (UIPP) Ukraine;
- Universitaet St. Gallen (SG) Switzerland;
- Osrodek Studiow Wschodnich Im. Marka Karpia (OSW) Poland;
- Europos Socialiniai Teisiniai Ekonominiai Projektai (ESTEP) Lithuania;
- The School of Young Managers In Public Administration (SYMPA) Belarus;
- The University of Birmingham (UoB) United Kingdom;
- Norwegian University of Science and Technology (NTNU);
- University of Surrey (SURREY);
- Yerevan State University (YSU);
- Kyiv School of Economics (KSE);
- Georgian Foundation for Strategic and International Studies (GFSIS);
- Technische Universität Dresden (TUD) etc.

Cu o periodicitate de 5 ani, IDIS „Viitorul” își proiectează o strategie, care redefineste misiunea instituțională, direcțiile strategice. În funcție de aceasta, este direcționată și activitatea IDIS cu partenerii externi, inclusiv și cu donatorii. Portofoliul de priorități al IDIS a evoluat de-a lungul timpului. Astfel, dacă în 2002, IDIS era preocupat de problema însușirii limbii oficiale de către funcționarii publici, în 2008, la inițiativa sa, a fost creată Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM). De asemenea, fiind preocupați de administrația publică locală în anul 2010 a fost creat Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Printre principalii finanțatori, se numără:

- Delegația Comisiei Europene (CE);
- United Nations Development Programme (UNDP);
- LGI/ Open Society Institute (OSI);
- National Endowment for Democracy (NED);
- Council of Europe (CoE);
- SOROS Foundation;
- Friedrich-Ebert-Stiftung;
- Konrad-Adenauer Foundation;
- Hanns-Seidel-Stiftung (HSS);
- GIZ;
- East Europe Foundation;
- Balkan Trust for Democracy;
- Swiss Cooperation Office in Moldova;
- Slovak Aid;
- Banca Mondială;
- Ministerul de Externe a Cehiei
- UNDP
- UN Women
- International Center for Agricultural Research in the Dry Areas (ICARDA)
- IFAD
- UK Aid with the support of the UK Government
- Ambasada Finlandei la București

Activități Team Building

Moment de reflecție

Împreună obiectivele sunt mai clare

Primăvara ideile se reîmprospătează

Dacă vrei să inovezi ai nevoie de colaborare

Un moment de respiro la Costești

Reîntoarcerea la „Șapte frați”

Vremea petrecută cu înțelepciune nu se pierde

Echipa IDIS „Viitorul” își reîncarcă bateriile

Imposibilul poate fi împărțit oricând în posibilități pe malul iazului de la Costești

Discuții cu accente dunărene

Pregătirea pentru un pescuit de amploare la Dunăre.

Delta Dunării. IDIS „Viitorul” – team building process

Într-o misiune specială

Lucrul într-o echipă este secretul care face ca oamenii obișnuiți să obțină rezultate neobișnuite

Uneori se reușește o cooperare eficientă cu peștii

În inima codrilor, aproape de zimbri

Echipa IDIS „Viitorul” și stâncile milenare

O echipă de oameni cu scopuri similare pot muta munții

Energia, efortul, pasiunea, talentul, tenacitatea, reziliența sunt împreună cu buna dispoziție

An Nou An, un Nou început

Echipa IDIS „Viitorul” și faimoșii urători de la Budești

Reuniunea Echipei IDIS „Viitorul”. Nimic nu valorează mai mult decât ziua de azi

Cuprins

Moment de reflecție aniversară și bilanț.....	2
Sunt mândru că mă număr printre întemeietorii acestui Think Tank	4
Echipa IDIS „Viitorul”	6
Despre noi	8
Produsele IDIS „Viitorul”	12
Direcțiile prioritare de activitate ale IDIS „Viitorul”	14
A. Departamentul Modernizarea sectorului public.....	16
B. Departamentul Economie de piață funcțională	33
C. Departamentul Societate Competitivă	42
D. Implicarea IDIS „Viitorul” în procesul de integrare europeană și soluționarea conflictului transnistrean.....	59
E. Partenerii IDIS „Viitorul”	64
Activități Team Building	67

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

